

brky, M

STARÁ ŘÍŠE NA MORAVĚ

ZA SVÝM ANDĚLEM

I

Ve staré Praze, v blízkosti královského hradu, je klášter, ztrácející se v bludišti svatyn, nakupených kolem Loretty. Žádné místo stověžatého města nepřipomíná mně tak živě zbožných měst španělských, jako toto, kdež, zdá se, snáší se soumrak, který bude předcházeti Poslednímu soudu.

Zde ocitl jsem se znovu v onom svatém a chladném ovzduší, jež rozpaluje tělo i duši a zároveň je hrouží v bázeň a blaženost; zde uzřel jsem znovu ony svatyně v barokovém slohu, jehož přísná linie je v rozporu s bohatostí tvarů, zde, na oltáři svaté Starosty, panny s černým vousem, ukřižované v krajkovém rouchu, shledal jsem se opět s onou podivnou mys-

tickou nádherou svatých v Santiagu a měl zde novou příležitost podívat se stříbrným náhrobkům a kruhům, osázeným bohatě drahými kameny a vystaveným na odiv zbožným poutníkům. Nic zde nechybí z toho všeho.

Nic zde nechybělo zvláště onoho roku, kdy jsem bloudil kaplemi, stápějícími se v šeru léta, jež bylo chmurnější zimy, a kdy v korunách stromů fičel vítr stejně ostrý jako vítr s vrcholků Sierr . . . .

Ježto však onoho dne neočekávané slunko zvalo k vycházce a já neměl právě ničeho na práci, vydal jsem se odpoledne na toulky, které mne zavedly k tomuto klášteru, jehož zevnějšek nevzbudí valné pozornosti u cestovatele. Rukou psané oznámení na velikém průčelí kasáren, po straně vchodu, hlásalo, že „museum je přístupno od jedné hodiny do čtyř“.

Zazvonil jsem. Přišel mi otevřít vrátný a zavedl mne do místnosti, kdež mne přivítal mnich oděný bíle. Bílé roucho je oděvem řádu premonstrátů, jemuž klášter, jak mě pater poučil, náleží již po čtyři staletí. Jak se zdálo, byl můj hostitel neobyčejně zaneprázdněn. Na jeho psacím stole ležely celé kupy knih a papíru.

„Promiňte, pane,“ řekl, „že není mi možno, abych vás provedl naším klášterem. Nemám, žel, pokdy. Svěřím vás však některému z bratří, který zná naše poklady právě tak dobře jako já.“

Po těchto slovech se vzdálil a vrátil se za několik

minut s mnichem drobné postavy, který mne krátce pozdravil.

„Přeji vám, abyste byl spokojen s prohlídkou u nás,“ děl pater a otevřel výmluvně dveře do chodby.

Můj průvodce vypadal zcela mladě, a myslím, že mu nebylo ani dvacet pět let. Jeho světle plavý vlas byl tak dlouhý a bujný, že nebylo ani viděti, má-li tonsuru či ne; ostatně, jakmile stanul přede mnou, zaujaly veškeru moji pozornost jedině jeho oči.

Ty oči černé, oči dětinské a přece znavené mnohou probdělou nocí, jejíž plameny si uchovaly; ty oči planoucí a žhoucí, oči veselé a zároveň skorem zasmušilé a v okamžiku plné úžasu, že se nebylo možno domnívati, že by utajovaly nějaké vzpomínky.

A tyto oči hořely v zahrnědlé tváři, zjizvené neštovicemi, zbrázděné vráskami, plály nad zvučným a velitelským hlasem, prostřed prudkých pohybů, které byly chvílemi až zmatené. Tak nějak představoval jsem si Savonarolu, dokud jsem v cele svatého Marka nespatrił příslovečnou ohyzdnost Florenťanovu.

Jakmile jsme osaměli, vedl mne z dveří do dveří, prováděl mne rychlým krokem místnostmi zastavenými přerůznými skříněmi, ve kterých byly uloženy zvláštnosti ze všech končin světa.

Jda mimo tyto nebývalé nebo drahocenné věci, prohodil můj průvodce občas nějakou poznámku, než jak se zdálo, nepřikládal tomu všemu valného významu.

Prošli jsme kvapem chodbami, místnostmi ověšenými obrazy, napěchovanými pulty a skříněmi plnými sbírek; neviděl jsem nic jiného než závratný rej nerostů, zbraní a usušených rostlin.

„Tudy,“ nakazoval můj vůdce, zavíraje za sebou dveře. „Sem!“ vybízel mne a mizel pod klenbou.

Byl jsem všecek zmaten. Kam mne vede? A nesvěřili mne snad tomuto mnichovi jedině proto, aby vyzkoušeli moji vytrvalost, s jakou budu vzdorovati únavě?

Konečně, když jsme prošli posledním malým mu-seem, ve kterém mi ukázal s pohrdlivým posuňkem na Cranacha a Albrechta Dürera, zaměřil se mnou všecek udýchán k dlouhé chodbě, jejíž stěny byly úplně holé.

„Přijdeme do kláštera,“ poznamenal.

A zastavil se.

Mlčel jsem, ani slovem jsem se neohradil proti této rychlé prohlídce. Než mnich, jak se zdálo, tušil můj odpor, neboť mně vysvětloval: „Myslil jsem, že by vás ty třeťy valně nezajímaly.“

„Než přece . . .“

„Kdekerý klášter má ve svých zdech takové drobt-y . . .“

„Jste buď příliš skromný nebo příliš přísný.“

„Nemám zalíbení v tomto prachu. Milejší jsou mně tyto bílé stěny. Zachce-li se mi, maluji si na ně nej-

krásnější obrazy, jaké si lze jen pomyslet. Šťastná zrcadla, která si nepodrží žádného obrazu!”

Neměl jsem úmyslu začít spor. Odpověděl jsem mu nějakou – nevím již jakou – otřepanou frází, dovolávají se svědectví starých a naučení, kterých se nám dostává zkušeností.

Jakmile zaslechl toto slovo, vztáhl mnich paže k nebesům a utkvěl na mně hněvivým pohledem; nato, aby mne příliš nepolekal, pokračoval znovu v cestě, hluboce vzdychaje.

Následoval jsem ho. Než přece jen nepodařilo se mu potlačit hněv a vybuchl:

„Zkušenost! Neznám věci ani osoby, která by byla nad ni nebezpečnější. Nenávidím její strhané tváře, jejího pohledu spoluvinníka a jejích šedin, jež jsou pouhou vlásenkou, kterou si nasazuje na lysou lebku, aby vzbuzovala úctu. Toť nejhorší vychovatelka v naší domácnosti. Naslouchá u dveří. Střeží každý sebe nepatrnější pohyb nejen náš, ale i našich přátel, kteří jsou kolem nás; podle toho řídí pak svoje chování a rady, které nám udílí. Toť ona, jež nás činí nelidskými, nelítostnými k neštěstí jiných; kdykoliv jen může, zapudí nešťastníka od našeho prahu. Máme vztek? Brzdí jej. Zná strašlivá slova. Ocitne-li se v úzkých, vypůjčuje si jazyk proroků, aby nás polekala, aby učinila přítrž tlukotu našeho srdce. Nechce, abychom milovali, neboť nestrpí nikoho vedle sebe. Na nebi vidí

toliko mračno, ve dne jedině svůj příliš prudký lesk a v noci pouze chmury. Zahrnuje nás tolikerou pozorností, že nás až dusí.”

„Než nemyslíte, otče,” poznamenal jsem, „že vede k moudrosti?”

„Chcete-li, věřte si tomu, drahý pane... Než rcete mi, jací to byli lidé, kteří převrátili svět? Zdaž řídil se zkušeností svatý František z Assisi? A co vaše Johanka z Arku? A potřeboval jejich naučení váš Napoleon, když porazil Rakušany na prvé své válečné výpravě? Což nevděčí Věda za své vymoženosti inspirovaným básníkům, kterými jsou velcí vědátoři, nebo Náhodě, tomuto tvůrci bez paměti? Je třeba, abyste se obešel bez zkušenosti, nedbejte jejich zjištěných pokynů, jejich nepřesných výpočtů. Máte modré oči; ty jsou dobré, neboť nepřijímají jiného světla, leč světlo nebes. Jděte do života s otevřenýma rukama, bez peněz a bez hole. Postrádáme bláznů. Šílenství je pronásledováno; pro ty, kdož se domýšlejí býti Císaři nebo Světci, zřizujeme útulky, místo abychom jim budovali chrámy a paláce. Kejkliři jsou držáni v divadlech, a rovněž tak i ilusionisté. Zakazujeme jim ulice. Jsou zvláštností jako cizokrajná zvířata...”

Sluha boží umkl. Šli jsme rychlým krokem dlouhou, bílou chodbou, na jejímž konci otvíralo se okno do oblak. Zdálo se mi, že jdeme cestou mezi křídovými skalisky, jež nás uvede do zahrady hedvábných stromů.

Než můj průvodce chopil se mé ruky a přiměl mne, abych se obrátil. „Pojďte,” řekl, „ukáži vám Zkušnost.”

Vraceli jsme se tedy, kráčejíce mlčky vedle sebe; po chvíli otevřel můj vůdce jakési dveře a vyzval mne, abych vstoupil do rozsáhlé místnosti, jejíž stěny byly pokryty samými knihami.

„Toť knihovna filosofických spisů,” vysvětloval. „Obsahuje na dvacet tisíc svazků. Co tomu říkáte?”

Neodpověděl jsem. Podívoval jsem se znamenitému pořádku v této síni; příčky byly pěkně vyleštěny; jednotlivé přepážky ozdobeny četnými růžicemi z různého dřeva, na němž se slunce třpytilo jako na hladině rybníka v záplavě odlesku. Nad našimi hlavami nahromadil malíř nevhodné symboly, které se pro matné barvy a velikou plochu ztrácely mezi zlatými ozdobami na klenbě.

„Co se tkne mne,” pokračoval můj druh, „mívám vždy dojem, že jsem tady v hospodě. Jakmile sem vstoupím, neslyším nic jiného, leč samé pokřikování a hádky. Vizte ty vazby. Jsou zarudlé jako tváře opilců. Ty vedle připomínají mi bledost svých pergamenů bledost chudokrevných neduživců. Odevšad na mne pokřikují. Ten chce, abych přisedl k jeho stolu; domnívá se, že mne přiláká svou štědrostí, a ukazuje mi drze svůj šat utkaný ze zlata. Onen dovolává se mého soucitu chudobou svých ošumělých šatů, další zase

mé náklonnosti svojí pokorou. Ti všichni projevují v této všeobecné vřavě toliko jediné přání: opítí mne jedem, který jim vdechuje život, nebo vlastně zdání života. Na čele všech těch zračí se pýcha. U nejstarších je to hrdost vysokého věku, u nejmladších chvastavost jejich jar. Než pro mé uši jsou to stejné nehořáznosti. Nevěnuji jim sluchu, nedbám ničeho z toho všeho. Otvírám okna a vpouštím do této krčmy vlašťovky a sluneční paprsky. Pak není v této místnosti už nic jiného, leč tančící prach, který tvoří zlaté víry, aby oslepil ptáka.”

Učinil, jak řekl. Veliké okenní rámy zaskřípěly a do sálu se vhrnul vzduch, prosáklý vůní zahrady, světlo a hmyz; vypadalo to, jako by byly již čekaly na oknech, až budou vpuštěny. V tom okamžiku byla knihovna jediným velkým kalichem, naplněným lékem.

Můj průvodce zavedl mne k balkonu, který visel jako člun nad stromy a květy. Odtud bylo viděti Prahu rozkládající se po obou březích Vltavy, lemovanou zelenými pásy.

„Jaké to množství věží a zvoníc!” zvolal. „A jak zbožně mluví toto město k Bohu!”

Slunce schylující se k západu barvilo nacheť bílé domy a dodávalo svěžího ličidla špinavě bledým a zahnědlým palácům ve starých čtvrtích. Znovu poznal jsem pod španělskými barvami tuto kamennou modlitbu, která mne tak dojala v Santiagu de Compo-

stella, když se mi město apoštolo vo zjevilo v soumraku blížící se bouře. Podivuhodnou oklikou, po níž však je možno sledovati postup dvojího vpádu, přinášel Orient své kouzlo sem jako tam, a zdálo se mi, že za těmi chrámy a kopulemi zřím Kreml a veškeré stavitelské umění svaté Rusi.

Vdechovali jsme zhluboka a s rozkoší tento vzduch dýšící vůní skomírajícího odpoledne, v níž se mísil libý pach růží a zralého ovoce. Mlčeli jsme. Než v tom zavánul od jihu suchý a prudký vítr . . .

„Toť hodina mého anděla . . .” zahučel můj druh a nedbaje nijak mého údivu, poklekl, sklonil hlavu a modlil se. Střehl jsem se ho vyrušiti.

Po chvíli pozdvihl hlavu a otázal se mne: „Vy nevěříte v anděly?”

„Nikdy jsem se jimi příliš nezabýval.”

„Chyboval jste. Je potřebí je viděti . . .”

„S křídly?” navázal jsem.

„Ano . . . s křídly,” odpověděl zcela vážně. „Tak, jak zobrazuje Angelico božího posla ve svém Zvěstování. Což je to něco zvláštního, aby andělé měli křídla?”

„Nikoliv, neboť létají,” odvětil jsem hlasem poněkud výsměšným, který jsem vložil hned do prvních slov tohoto rozhovoru.

„Pozoruji, že se mi vysmíváte. Kdybych vám řekl, že je měsíc obydlen, byl byste ochoten tomu uvěřiti, přes to, že se nemůžete o tom nijak přesvědčiti. Řek-

nu-li však, že andělé mají křídla, usmíváte se. A přece. . .”

„Nepřu se.”

„Což opravdu nevíte, že každý z nás má svého anděla? Nezjevuje se každému ve stejné podobě a přemnozí ho nevidí. Žijeme v šelestu jejich hedvábných perutí, nedbáme však tohoto zvuku. Než andělé dlí zde mezi námi v přerůzných podobách. Berou se v bílých zástupech, vzdouvajíce vánek a vracejí se na noc do nebe hvězdnými branami. Jiní sestupují k nám s nastávajícím dnem: „Angelos Dei, descendentes et ascendentés”. Jsou ve tváři malomocného i v peří holubice. Jsou v pohledu chudáka i v květu sedmikrásky. Jakmile objevíte tohoto nebeského přítele pod těmito různými podobami, neuplyne dne, aby vás nenavštívil. Nuže, v jeho zracích uzříte nejkrásnější obraz z celého světa. Naše země, toť křišťálová loď na blankytném moři vybočivší z dráhy. Je samé světlo nebo samé chmury, podle toho, jak je nebe jasné. Není nic jiného, leč odrazem nebe. Její strmé hory, její jezera a moře jsou toliko nebeskými zázraky, odrážejícími se v jejích fasetách. A nedokonalosti lidské jeví se jako chyby v zrcadle. Než na nás je, abychom je každé chvíle uhlazovali, leštili; na nás je, abychom je uvedli do téhož stavu, v jakém nám bylo odevzdáno Bohem. Tak vytvářejí nám oči andělů ona chvilková kouzla, jichž potřebuje naše duše k životu, a jsou to rovněž

jejich oči, které vykouzlují vesmír nočních snů, když se ve spánku kladou na naše víčka . . .”

Řeholník vykládal mi podivné tyto věci měkkým, tichým hlasem, dívaje se při tom na Prahu, rozkládající se šedě a fialově u našich nohou a hroužící se zvolna v noční stíny.

„Když jsem po prvé spatřil svého anděla, byl právě takový večer jako dnes. Je však třeba, abych vám dříve vysvětlil . . . Jsem synek z venkovské rodiny. Narodil jsem se v zapadlé české vísce. Když mně byly tři roky, zemřela mi matka. Teď zbyl mně na celém širém světě toliko můj otec; byl to člověk zlatého srdce, ale neobyčejně chudý. Vychoval mne jen s největším sebezapřením. Naše dřevěná chalupa se rozpadávala. Sněžilo a pršelo do ní, nemohli jsme však tomu zabránit, neměli jsme peněz, abychom nakoupili potřebných prken. Hlad býval u nás častým hostem přes to, že otec pracoval do úpadu; v létě dřel se na poli, v zimě při svém tkalcovském řemesle.

Od něho naučil jsem se modlitbě a práci. Chudák, vynakládal na mne vše, k vůli mně odtrhl si od úst poslední sousto, a tak se stalo, že onemocněl. Bylo to na jaře. Po šest neděl byl připoután na lůžko. V červenci se jeho zdraví jakž takž zlepšilo, síly se mu vrátily, i chtěl vykonati pouť k pražské Bohorodičce. V té době dožil jsem se dvanáctého roku. Bylo nám jíti pěšky. Všichni z okolí vymlouvali mému otci jeho úmysl,

říkali mu, že je to nerozum, čiré šílenství. Než vše nadarmo, nedal na ně. Vydali jsme se tedy na pouť...

Věru, nešlo-li o příslib, který ho k tomu měl, byla tato cesta skutečným šílenstvím. Můj otec dusil se kašlem při každé sebe menší námaze a plival krev... Pomyslíte si, jaká to byla cesta. Neměli jsme tolik peněz, abychom mohli noc co noc přespávat v hostinci. Bylo-li nám to dovoleno, nocovali jsme v stodolách, byli-li jsme zamítnuti, ukládali jsme se ke spánku pod širým nebem. Po takové noci na holé zemi kašlal můj otec při každém kroku, a sotva jsme ušli dva metry, již se musel zastavovati. Do dneška je mi záhadou, jak jsme mohli tak jít celých deset dní. Jedině horoucí víra udržovala toto tělo a tuto duši.

Než jednoho odpoledne, když se již slunce chýlilo k západu a když jsme se právě vlekli stezkou prostřed lesa, skácel se můj otec pojednou k zemi. Klesl beze slova, vyrazil toliko pronikavý výkřik a dodýchal.

Tenkrát spatřil jsem v soumraku Anděla, letícího ve večerním větru. V okamžiku, kdy můj otec naposled vydechl, vznesl se Anděl nad moji hlavu, zachytil jeho výkřik a zanesl ho daleko za houštiny a stromy do polí a vesnic. Naplnil vzduch křikem tak silným, že rolníci ustali v práci na polích a přispěchali na místo, odkud se rozlehlo toto volání, jako kdyby se byl rozhoupal umíráček, aby svolal lidi, roztroušené v tomto zapadlém koutě.

Hodní venkované se mne ujali, vystrojili mému otci pěkný pohřeb, a od té doby žil jsem ve Smolakové v rodině, kdež jsem našel druhý domov.”

„Ve Smolakové?” zeptal jsem se. „Tam budu v příštích dnech . . .”

„Je to možno?” zvolal vesele. „Zavítáte-li tam opravdu, směl bych vás prositi, abyste se zastavil u Elišky Lopokové? Poznáte onu ctihodnou vdovu, která mně byla matkou, a Janinu, již jsem někdy nazýval svojí sestrou. Teď jí bude asi dvaadvacet let. Řekněte těmto dvěma ženám, že přicházíte z Prahy a že vás posílá Rudolf. Budete jistotně vlídně přijat . . . Pozdrží vás, budete jejich hostem . . . Píšeme si měsíc co měsíc, ale co jsem od nich, dosud jsme se neviděli . . . Obejměte je obě za mne . . .”

„Slibuji vám to.”

Udal mi podrobně bydliště rodiny, která se ujala ubohého sirotka, a když jsem ho upozornil, že neznám jazyka, kterým mluví ty, k nimž mne posílá, načrtl na papír několik českých slov a odevzdal mi je. Nato rozhovořil se znovu o svém domově s nadšením malého chlapce. Byl by vypravoval ještě déle, kdyby nám noční chlad nebyl konečně připomenul pozdní hodinu.

Za soumraku vraceli jsme se touž cestou, kudy jsme šli přede dvěma hodinami, a ocitli se tak znovu v místnosti, do které mne uvedl dveřník kláštera.

Tam očekával nás pater za kupami knih.

„Byla to věru důkladná prohlídka,” řekl, spatřiv mne.

A obrátiv se k mnichovi, dodal: „Měl jste společníka, který si rád pohovoří.”

Poroučel jsem se, než můj průvodce nechtěl mne takto propustiti. Vyprovodil mne až na práh kláštera.

„Kdybyste snad na zpáteční cestě zavítal znovu do Prahy, byl bych vám velmi povděčen, kdybyste mne vyhledal a vylíčil mi svoje dojmy.”

Po těchto slovech dveře zapadly. A nazítří vydal jsem se na cestu po Čechách.

II

Byl jsem rozhodnut vykonati celou cestu pěšky. Měl jsem důkladnou mapu a kromě toho vyptal jsem se několika Francouzů na podrobnosti své pouti. Počítal jsem, že s návštěvou, kterou jsem slíbil premonstrátovi v Lorettě, budu potřebovati asi týdne, abych dosáhl cíle své cesty.

Jsem pevně přesvědčen, že se jakživi neseznámíme s krajem tak dokonale, jako bereme-li se jím pěšky. Tak máme z toho mnohem více, než kdybychom jeli autem nebo drahou, neboť máme pocit lidského života, a to znamená vše. Ale ať již jedeme vozem nebo jdeme pěšky, vidíme všude toliko samé kouzlo a jsme

nuceni každé chvíle dávati najevo živý úžas, přes to že nám v tom brání naše pýcha. O tom přesvědčoval jsem se den co den.

Šel jsem zemí, jejíchž mravů ani jazyka jsem neznal, a pojednou jsem se domníval, že jsem nalezl štěstí, s jakým jsem se dosud nikde neshledal. V tomto objevu bylo snad více sobeckosti než naivnosti. Bída, která není vyslovována v naší mateřštině, jež se krčí v příbytcích, jejichž zevnějšek lahodí našemu vkusu svojí malebností, působí mnohem více na naši zvědavost než na naše srdce. Nevidíme lidských strastí pod rázovitým oblekem venkovanů; jejich výšivky, jejich starodávný kroj upoutává naše zraky, a tato pastva pro oči nám dostačuje.

Tak vnikl jsem do začarovaného království, ve kterém mne nic nezarmucovalo. Procházeje vesnicemi, naslouchal jsem milému tikotu hodin, který se ozýval z dřevěných domků tkalců. Tyto chaloupky za natřenými ploty, uprostřed pestrých zahrádek jirín, topolovek a slunečnic, pod černou kápí střech spadající až pod okna, tyto domky u kraje cest vhodných pro sny obracely ke mně na uvítanou svoje tváře, z nichž některé byly již sešlé, jiné zase dosud svěží. Tu a tam, když jsem míjel stavení, vpadl do tohoto pohádkového seskupení rušivě štěkot psů, štěbetání hašteřivých hus.

Jakmile jsem měl za sebou takovou vísku, dal jsem se pěšinami přes pole, pozoroval jsem sedláky, kteří

byli skloněni nad travnatou půdou jako voli, které vedli, a již byli ve svých pohybech tak nastrojení a vznešení, že mi ani na mysl nepřišlo, abych myslil na jejich lopotnou práci...

A pojednou zatměl se na okraji údolí les. Jedle seřazené do šiku jako vojáci tvořily hradbu na svahu vrchu, aby mi ukazovaly cestu svými vrcholky, nebo valilo se jejich vojsko do rokle, aby mne pojala zavrať při pohledu do propasti. Rozmary oblak zachmuřovaly nebo zjasňovaly klenbu nad mojí hlavou a měnily na okamžik jitro v soumrak. Chvillemi jsem byl v kostele, jehož okna barvila se nacheť zapadajícího slunce, chvílemi v starobylém chrámě, jehož pilíře odrážely se na blankytném obzoru. A to vše byly toliko divadelní dekorace.

Ale v uši mé zaléhal šumot křídel letících ptáků, píseň větru v korunách stromů, bublání potůčků, pleskot slapů, harašení větví pod mýma nohama. Před očima mihaly se mi postavy drvoštěpa a cestáře, živoucí koberec, který přede mnou rozprostíraly přepestré květiny a žampiony všech druhů, tvarů i barev. Lze se diviti, že jsem se domníval býti v pohádkové zemi? A tento dojem byl tak mocný, že jsem ustrnul, když jsem se octl na okraji lesa a shlédl chatrč, louky a osamělý topol.

V hostinci zastavil jsem se obyčejně jen na noc... Rovněž tyto noclehy byly pro mne něčím, co nebylo

s tohoto světa. Svoje přání vyjadřoval jsem posunky. Dobří lidé bavili se naší nesnází, nikdy jsem však nespatriil, že by si z nás tropili žerty, nýbrž snažili se vždy seč byli, aby mi vyhověli. Ubrus byl vždycky prostřen v několika okamžicích; všude položili přede mne na stůl talíř a černý chléb a přinesli mi s mnohými poklonami a úsměvy pěnicí pivo. Jídlo dostal jsem vždy toliko jedno, ale zato vydatné, chutně upravené a pěkně vonící; v hostinském pokoji nalezl jsem po každé lůžko s teplými peřinami, v kterých se spalo jako ve hnízdečku.

A příštího dne, jedva se rozednilo, pokračoval jsem ve své cestě, vyprovázen hostinským neb jeho dcerkou až na silnici, již se mi bylo dáti. Takto putoval jsem po šest dnů, které mi přinášely stále nová překvapení a uváděly mne v dětinský údiv. Odpoledne sedmého dne došel jsem konečně Smolakové.

Její stavení byla roztroušena v klínu údolí mezi dvěma lesy; tato víska neměla ani obrysů ani tvarů. Nebylo viděti silnice, která by ji rozdělovala, ale sít zaprášených cest. Tu a tam stromy; okolo chaloupky, louky bez plotů, za posledním domkem kaple, vedle louže socha sv. Jana Nepomuckého a všude, ve výši očí, veliké dřevěné nebo doškové střechy podepřené sloupy, které se zase opíraly o zábradlí. Tak vznikla u země jakási pavláčka, kamž byly ukládány zásoby dříví na zimu.

Hejna hus batolila se nerušeně po cestách. Několik dětí uvítalo mne s rozpustilým úsměvem. Přistoupil jsem k selce, nesoucí chrástí, než nepochopila mne. Teprve, když jsem jí ukázal jméno, které mi mnich napsal na lístek, dovtípila se a přátelsky mi pokynula, abych ji následoval; šel jsem tedy za ní. Po několika krocích stanula před stavením, které se nijak nelišilo od ostatních; otevřela dveře, i spatřil jsem stařenu, jež nám přicházela vstříc a nevědouc ani, kdo jsem, zvala mne němým pohybem ruky, abych vešel do jejího příbytku.

Selka, která mne provázela, se vzdálila.

Abych mluvil pravdu, byl jsem na důkladných rozpacích, nevěděl jsem si rady. Stál jsem tváří v tvář osobě, s kterou jsem se nemohl dorozuměti. Ani jsem nehlesl. Podal jsem stařeně dopis; četla jej zvolna a při každé řádce utkvěla na mně pohledem. Nevěda, kudy kam, usmíval jsem se na ni, snažil jsem se dodat si nenuceného vzezření a rozhlížel se nenápadně kolem sebe. Světnice byla prostorná, a ohromná bílá majoliková kamna zabírala skorem čtvrtinu prostoru; vedle těch ztrácela se police, stůl, kruhovitá lavice, židle a dvě postele postavené proti sobě a dodávající tomuto pokoji klášterní čistoty. V jizbě nebylo nic zbytečného. Čtyřmi úzkými okny vnikalo dovnitř matné světlo, jehož bledost zvyšovaly ještě bílé stěny. Dva obrazy svatých, kytice růží a kakostu pod soškou

lourdské Panny Marie byly jedinkou ozdobou této světnice ...

Stařenka dočetla dopis. Okamžik stála nepohnutě a zamyšleně, načež rozevřela zprudka svoji náruč. Objala mne, přitiskla mne k srdci a úsměv zjasnil její líce, ačkoliv jí v očích stály slzy.

Zakoktala několik slov, ze kterých jsem podle toho, jak se jí chvěl hlas, vycítil něhu, a zadívala se na mne tak dlouze, jako by byl na mně utkvěl obraz toho, od něhož jsem jí přinášel vzpomínku. Mlčel jsem, ale zato jsem se snažil vložit do svých pohledů onu šťastnou blaženost, jež se mne pojednou zmocnila. Myslím, že si toho všimla, neboť mi nepřestávala dávatí najevo svoji radost. Chopila se mých rukou, přitiskla si je něžně na tváře, vybídla mne, abych se posadil, vynesla z police láhev vína a koláče a postavila přede mne, abych si nalil do sklenky a vzal na talíř. Jedl jsem a pil, čímž jsem zdvojnásobil její radost.

Vstala, hledala v zásuvce a potom mi přinesla ukázkou podoběnku svého chovance z doby, kdy byl ještě chlapcem. Musel jsem ji s ní pozorně prohlížeti; prstem na obličejí snažila se mi dáti na srozuměnou, že se mladý muž hodně změnil. Dělal směšné úšklebky, aby mně naznačila, že jeho tváře plné na podobizně jsou teď vpadlé, že jeho oči nabyly vážnějšího výrazu. Svoji hru obličejem doprovázela posunky, jimiž mně naznačovala změnu jeho vzrůstu, jeho účesu i obleku.

A přes veškeré své pohnutí nemohli jsme se při pohledu na druhého ubrániti úsměvu.

Než připozdívalo se. Soumrak padl do světnice. Nechtěl jsem se déle pozdržeti; nebyl jsem dosud na konci svého denního pochodu a obával jsem se, že bych za noci zbloudil v neznámém kraji.

Rozloučil jsem se tedy a již jsem stál u dveří, když vtom moje hostitelka vytušila můj úmysl. Rozběhla se ke mně, chopila mne za ruce. „Ne... Ne...” děla s důrazem.

Mluvila tak prudce, že jsem byl přesvědčen, že se opravdu zlobí. Postavila se mi v cestu, držela mne za šaty. Jak ji uklidniti? Odhodil jsem klobouk na lavici a odepjal tlumok, který se mi svezl se zad; stařenka upokojena, pomohla mi svléknouti svrchník, načež mne ještě jednou objala s radostným výkřikem. Než jsem se tomu mohl vzepříti, zmocnila se mého zavazadla i pláště a zmizela s tím v sousední světnici. Za okamžik nato byla zpět, vzala mne za ruku a vlekla až na práh této jizby, dovedla mne až k lůžku, a aby si mne ještě více zabezpečila, zavřela za mnou dveře. Neodporoval jsem, zůstal jsem tam a naslouchal za stěnou, jak šuká po světnici, a tato její horlivost a čilost byla pro mé srdce její radostnou písní.

Než nastavší tma vypudila mne z mého krytu. Vrátil jsem se do veliké světnice a nevěda, co dělati, snažil jsem se dáti smysl každému pohybu své hostitelky.

Jsou okolnosti, kdy je člověk skorem rád, že neslyší žádných slov. Ticho, které je rušeno toliko krokem, atmosféra, jež je rozčeřována jedině posunky, je podobna světlu, které ožívují toliko stíny.

Se svého místa viděl jsem, jak horlivost chudičké této ženy vzrůstá úměrně s prchajícím časem. Každý její pohyb, veškerá ta práce jejích rukou byla věnována mé osobě. Chodila od police ke kamnům, dohlížela na jídlo, vybírala s úzkostlivou péčí talíře a sklenice, které chystala na stůl k večeři. Ze skříně vyňala bílý ubrus, a když šla mimo mne, ucítil jsem libou vůni čerstvých květin, jako kdyby mi byla podala růži. K vůli mně dávala najevo takovou starost, pro mne a pro své dítě rozsvítila měděnou lampu, pro mne a pro ni přichystala do krajáče husté smetany a nakrájela černého domácího chleba.

Občas přistupovala ke dveřím a naslouchala hluku zvenčí. Dohadoval jsem se, že očekává netrpělivě svoji dceru. Nato, jako by se omlouvala, že věnuje pozornost někomu jinému než mně, přisedla ke mně na lavičce, usedla těsně vedle mne a vzdychajíc dívala se na mne. Byl jsem šťasten i rozmrzen; šťasten z radosti, kterou měla, rozmrzen, že jsem jí nemohl dátí lépe najevo svoji radost, že jsem se jí jevil jako pouhý divák, patřící na její starost a péči.

Chraplavé hodiny odbily sedmou. Neměla již stání, našla si záminku, aby mohla zase přecházeti světnicí.

Přestavovala bezúčelně příbory na stole, přendala kastrol, uspořádala jinak květiny pod soškou Bohorodičky, než přesto neutišila svého nepokoje, který se ponenáhlu stupňoval v úzkost.

Konečně se dveře otevřely, a vešla Janina. Spatřivši mne zarazila se a ustoupila o krok, než matka jí stručně vysvětlila, proč jsem přišel. Nato podalo mi děvče ruku s okouzující ostýchavostí, která mně však nezakryla její živosti, a pozdravila mne kývnutím hlavy a úsměvem, který byl ještě sladší jejího slůvka na uvítanou.

„Ruku líbám,“ řekla.

Tento pozdrav znamená naše: „Je vous baise la main“ a užívá se ho vůči lidem, jimž se chce dáti nájevo obzvláštní úcta.

Ježto jsem nemluvil, pochopila, že jsem odsouzen k mlčení, i učinila pohyb, vyjadřující lítost, a řekla: „Francouzsky!“ Nato zapředla s matkou obvyklý rozhovor, který byl zprvu oddálen překvapením, jež u ní vyvolala moje přítomnost.

Na děvčeti nebylo po pravdě nic, co by upoutalo na prvý pohled, jedině snad její pěkné chování a nevinný výraz jejího obličeje pod bílým šátkem, který měla přes hlavu jako všechny venkovanky v kraji. Přišla s pole; vítr zbarvil její tváře, oči jí plály zvýšeným leskem a zkadeřené praménky plavých vlasů zdobily bledé její čelo zlatými skvosty. Její šat byl však tako-

vého stříhu, že nebylo možno přesvědčiti se o jejich půvabech.

Naznačila mi, abych usedl za stůl. Dali jsme se do jídla, které mně znamenitě chutnalo, což mohl jsem, žel, projeviti jedině horlivostí, s jakou jsem jedl. Obě ženy rozmlouvaly, a byl jsem si jist, že mluví o mně. Tvář matky, oduševnělejší a citlivější lety, vyjadřovala city a jejich změny zřetelněji než obličej její dcery. Ostatně se mi zdálo, že Janina nedbá valně tohoto rozhovoru, že naň nemyslí, a její nehybné rysy mně občas prozradily, že se v duchu zabývá něčím zcela jiným než mojí přítomností.

Jak jsem si později všiml, působilo jim značné starosti, že se nemohu účastniti jejich rozmluvy, neboť pokládaly za neslušné rozmlouvati, kdyžtě jim nerozumím. Umlkly tedy. Seděli jsme mlčky, dívající se na sebe a rozmlouvající, mohu-li užiti tohoto výrazu, očima; dodávali jsme svým tvářím výrazu, jakého snad ani zdaleka neměly, a snažili jsme se ze všech sil, aby každý náš pohled odhaloval naše srdce...

Než stařenka byla záhy znavena. Víčka se jí už dávno klížila, když jsem vstal, abych odešel do své světničky: Janina dala mi s sebou svícen. A když jsem osaměl, dolétl k mému sluchu šepot, který mně vybavil před očima obraz obou žen, jak se modlí. Ulehl jsem; byl jsem tímto přijetím tak překvapen, v hlavě jsem

měl takový zmatek, že jsem usnul, aniž jsem měl pokdy o tom všem uvažovati.

Zamýšlel jsem odejítí nazítří ráno. Ale ani teď nebylo mi to dovoleno. Stařenka počala křičeti jako den před tím a téměř násilím mne odtáhla od cesty, kterou jsem se chtěl dát. Janina projevila lítost z mého odchodu toliko náhlou zádumčivostí, ale tato její zádumčivost obměkčila mne snad více než hlasité námitky její matky. Podřídil jsem se tedy jejich vůli a pobyl po několik dní v tomto vězení.

Ačkoliv mne velmi dojímaly důkazy přátelství, kterými mě neustále zahrnovaly, přec nebyl mi pobyt v tomto domě ničím jiným leč trestem. Jakkoli se obě ženy chovaly ke mně co nejlaskavěji, byly mně přes to stále stejně cizí, a neměl jsem věru pražádné naděje, že se s nimi sblížím. Byl jsem přítelem jejich chovance, který našel u nich druhý domov. Jejich láska svědčila stínu.

Uvažoval-li jsem takto, nebylo to ani z netečnosti, ani z nevděku ke staříčké venkovance, která o mne tak pečovala, nýbrž z přirozené povahy našeho ducha, který se oddává cele jedině zase takovému, jenž je s to, aby s ním vyměňoval myšlenky a pocity, jenž zvučí a zaznívá, jenž ho vzdaluje jeho samotářských úvah a dává mu jaksi zapomenouti vlastních nedo-

statků. Byl jsem ponechán sám sobě. Nebylo téměř chvíle, abych nemusel namáhati svoji obrazotvornost, abych nemusel své srdce nutiti k nějakému citovému projevu. Neměl jsem hrubě poklidu. Nikdo za mne nemyslil, nikdo za mne nemluvil. V samotě žaláře bych se bezpochyby oddal naprosté netečnosti a bych se pramálo snažil setřásti se sebe svoji tupost. Zde však mne dvě ženy sledovaly pohledem při každém mém kroku, žádaly odpovědi na své němé otázky. Nesměl jsem býti lhostejný nebo netečný.

– Konec konců je to jakýsi druh hry, myslil jsem si. A proč bych se jí nezúčastnil?

Prvé jitro mezi nimi bylo pro mne také opravdovým zdrojem zábavy. Když děvče a matka rozmlouvaly, hledíce si horlivě domácnosti, působilo mi radost dohadovati se smyslu jejich slov. Souhlasila-li jejich práce s mým překladem, udělal jsem si čárku, nesouhlasila-li, pátral jsem po příčině svého smyslu. Jestliže se ke mně přiblížily a u mne stanuly – což činily skorem každé chvíle, aby si s dětinskou radostí prohlédly toho, který přišel od jejich milovaného Rudolfa – snažil jsem se uhodnouti, jaký si asi utvořily úsudek.

Brzy jsem však vycítil, že tím ty dobré ženy vlastně zkracuji, že je připravuji o nejvyšší štěstí, a že v mé zábavě spatřují cosi nepěkného a krutého, čímž si škodím.

Připouštím, že nebylo to ode mne zrovna nejskrom-

nější. Zcela proti své vůli vdechoval jsem čistý vzduch, ve kterém žily tyto dvě ženy.

Obzvláště Janina šířila kolem sebe jas, který mohu přirovnati toliko k vůni, neboť měl opojnou jemnost a líbeznost, která stoupala člověku do hlavy, vnikala do jeho srdce a přinášela mu závany z jiného světa. Ano, z jiného světa. O tom nebyl jsem nikdy na pochybách. Než přesto každodenní život matky i dcery neměl do sebe naprosto nic, co by se valně lišilo od života našich venkovanů. Pracovaly na louce, na poli i v domácnosti. Chystaly potravu pro drůbež, shrabovaly seno; když byly doma, vyšívaly, a hotové výšivky odnášela Janina každého čtvrťka do blízkého městečka... Než děvče rychlé jako rtuť a při tom skoupé na slovo ustalo tu a tam v práci a šlo se pomodliti k Bohorodičce. Odříkávala růženec nebo se modlila z knížky. A co živ nepocítíl jsem mocnějšího pohnutí, jako když jsem ji viděl klečeti s rukama sepjatýma a přitisknutýma k ústům a odříkávati šeptem modlitbu. Janina na modlitbách byla obrazem Panny Marie, sklánějící se nad Děfátkem. Šátek na její hlavě, který upomínal na roušku, jíž si ženy galilejské zastíraly tváře, nezakrýval jejího něžného a čistého profilu. Její ramena, zprvu sehnutá, zdála se nésti tíhu lidských hříchů, a klesala nejenže byla slabá, ale i z úcty. Byl bys však řekl, že milost boží zmenšuje její břímě úměrně s jejími modlitbami k svatému obrazu, a byl

bys sledoval vzepětí její duše a pohyb jejího těla, které se zvolna napřimovalo, s oním pocitem, s jakým patříme na zázrak. Její líce se zbarvila pýchou a radostí, její ruce nebyly již přitisknuty k tělu, již se nemusely spínati, aby udržely prosebnici před tváří jejího Boha, a tato změna, vyjadřující jásavé nadšení, šířila kolem ní vůni jako bílá růže.

Člověk měl účast v její vroucnosti. Cítil na sobě dobrodiní milosti, jež spočinula na děvčeti, přál si políbiti její šat jako roucho světice, která přichází, aby ho uzdravila. A kdybych byl musel v takové chvíli opustiti onen pohostinný dům, jsem přesvědčen, že bych byl měl pocit, jako kdybych byl hnán na smrt.

Nemohl jsem Janině vysloviti svůj obdiv, ani svoji vděčnost, neboť jsem se obával, že by to pokládala za projev hrubé lásky. Máme-li zde na mysli touhu a muka klíčící vášně, tedy jsem jí neměl rád ani trochu, měl jsem ji však nevýslovně rád, jestliže milovati bylo v tomto případě totéž, jako míti pocit vlastního bytí ve vesmíru, ve kterém se pohybovala.

Nebyl jsem nijak nesvůj. Byl jsem daleko za hranicemi své vlasti, pozbyl jsem půdy pod nohama a přece se mi nezastesklo. Dokonce i ona okolnost, že jsem nerozuměl ani slovu, co se kolem mne mluvilo, čímž jsem byl dokonale osamocen, dodávala ještě preludu mé cestě a pobytu v zemi tak cizí mým mravům

a pojmům. I vzpomněl jsem si na slova řeholníkova v Lorettě: „Naše země je jako křišťálová loď na blan-kytném moři.”

Nebudu líčiti dopodrobna vše, co se sběhlo v týdnu v domácnosti mých hostitelek. Ostatně mám z toho v hlavě zmatek, jak se v ní mihají vzpomínky na kra-jinu, jejíž nevšední krása doléhá na člověka mocnou silou. Než přesto pamatuji se na událost, která mně utkvěla v mysli tak živě, že jsem na ni nezapomněl, ač jsem jí v prvním okamžiku nepřikládal valné důle-žitosti.

Onoho odpoledne byli jsme, Janina a já, na trhu v Novém Městě. V městečku bylo rušno, odevšad scházeli se tam kramáři a koupěchtiví, a na náměstí s podloubím byly postaveny boudy, kdež prodávali látky a všelijaké výrobky ze dřeva.

Uprostřed náměstí, kolem sloupu se sochou světce, dlouhé nízké vozy, pokryté zelenavou plachtou, při-pomínaly vojenské ležení minulých dob. Zlaté slunko smálo se na pestrém průčelí domů, na bílých nebo červených šátcích žen, na bosých dětech, které po-bíhaly pod podloubím mezi vyloženým zbožím a sko-táčily kolem stromu, v jehož stínu hovělo si několik venkovanek.

Moje průvodkyně nakupovala různé věci; tu a tam stanula, bavíc se bujnou radostí děvčat, která, jakmile nás spatřila, dávala se do hlasitého smíchu, jehož pří-

činy nemohl jsem se dopátrati. Patřil jsem nechápavě na Janinu, ukázala mi několikráte prstem dole na dvě střechy, mezi nimiž se otvírala úzká vyhlídka do polí a lesů. Tento zástup vybavoval mi před očima svou bujností, prostotou mravů a nastrojeností obraz trhu mnohem vzdálenějšího. Jen některé změny v obrysech, poněkud hustší a těžší prach, o něco křiklavější barvy, ostřejší vítr, a byl bych se domníval, že mám zase před sebou zlatou ikonu svaté Rusi.

Než Janina nedopřála mi času, abych se nechal unášeti svou obrazotvorností, zavedla mne ke skupině dívek, které ji, jak se zdálo, již očekávaly a uvítaly velmi hlučně. Nemusela jim mnoho vysvětlovati, koho to s sebou přivádí, neboť děvčata si mne jen zběžně prohlédla a nevěnovala mi větší pozornosti. Přítelkyně obklopily Janinu, objímaly ji, div ji nezadusily, a polibky a řeči zněly jako cukrování hrdliček. Co znamenaly tyto projevy? Zprvu jsem se domníval, že jsou to výbuchy veselí, než po chvíli jsem si všiml, že se některým dívkám lesknou v očích slzy. Moje průvodkyně nechtěla povoliti, nechtěla se dáti obměkčiti. Vytrhla se z náručí, jež ji svírala, a po chvíli vyprostila se též z kruhu, do něhož ji zajaly. Nato přistoupila opět k té neb oné družce, a znovu bylo slyšeti polibky a šepot...

Konečně se s nimi nadobro rozloučila. Musel jsem si hodně popílit, abych ji dohonil, a dostihnuv ji, po-

všiml jsem si, že má oči uzardělé pláčem. Když jsme se vraceli domů, neodvážila se Janina ani jednou ohlédnouti zpět, jako by se obávala, že by se neubránila silnému pohnutí při pohledu na rozloučenou. Brali jsme se bezednou cestou podél bystřiny, lemované duby. Po celou tu dobu šel jsem vedle mladé své společnice a pozoroval ji. Snažila se zřejmě zakrýti svůj smutek, a kdykoliv se domnívala, že ji pokradmu sleduji, hleděla mne oklamati tím, že jevila zdánlivý zájem o vše možné, s čím jsme se shledali na cestě. Občas obrátila ke mně svoji tvář, aby na ní vynutila úsměv. Než přesto znamenal jsem na prvý pohled, že se přemáhá, že se přetvařuje...

Když jsme se vrátili domů, poznala matka ihned na dceři, že plakala. Bylo asi k páté hodině; jindy šla Janina ještě na pole, ale tentokráte zůstala již doma, a proto jsem se domníval, že mají mezi sebou cosi důvěrného. Ač jsem pro svoji naprostou neznalost jejich jazyka nemohl býti pokládán za vtíravého, kdybych byl setrval mezi nimi, přece jen jsem se raději vzdálil do své světnice a nechal je o samotě.

K mému sluchu doléhal tlumený rozhovor, pláč, vzlykot. Než nevníkl jsem v tajemství jejich bolu. Všiml jsem si zcela dobře, že se Janina v posledních dvou nebo třech dnech modlí častěji než dříve a že po večeri činí různé přípravy jakoby na cestu. Skládala do cestovní brašny prádlo a občas, když tak

prázdnila zásuvky, stanula, aby se dotkla s láskou té neb oné věci, jako by se s ní loučila na dlouhou dobu. Domníval jsem se, že se snad chystá k odjezdu. Tato myšlenka, že nás opustí, mne zarmucovala a nechtěl jsem se jí zabývatí dříve, dokud by nebyla hotovou věcí, abych se nermoutil před naším neodvratným rozloučením, než bych se vydal na zpáteční cestu.

Ale pouhý odjezd nebyl dostatečným vysvětlením pro tak hluboký žal obou žen. Snad má Janina před svatbou? Než na děvčeti nebylo zhola nic, co by mi připomínalo nevěstu, jak jsem kdy kterou viděl. Jejich celičká bytost je obestřena vzdušnou, jemnou rouškou. Do jejich zamilovaných snů vkrádá se něco, nevím co, smyslného, co zachvívá celým jejich tělem, co naplňuje jejich duši sladkou únavou, která bývá neklamným znamením. Na Janině však nebyl tento zmatek zjevný. Její oči byly stále jasné, její modlitby nepozbyly vroucnosti. Počínala si, jako by nebyla již s tohoto světa, a žádná nečistá myšlenka nekalila jejího zanícení. Přece však trpěla, její srdce bylo zraňováno každé chvíle, a každičké slovo její matky vyloudilo povzdech na jejích rtech.

Usuzoval jsem, že jsou to tísnivé poměry, které nutí děvče, aby odešlo z domova. Což by mne však nebyl mnich v Lorettě na to upozornil? Což by ne učinil nic, aby zmírnil jejich nedostatek?

Byl jsem pln nejistoty, a úzkost svírala mé nitro.

Žít po boku dvou bytostí, které jsou člověku nakloněny, a nemoci s nimi sdíletí jejich hoře, milovati z té duše ono děvče i staříčkou její matku a nemoci naléztí jedinou větu, která by jim dala najevo, že bych přinesl jakoukoliv oběť, abych zmírnil jejich bol; může něco lépe vyjádřiti naši malomocnost?

Což by slova byla vše? Což žijeme a trváme jedině proto, že mluvíme, a je možno, aby nás naše nevědomost zbavovala vší lásky a činila z každého z nás pariu nebo přízrak?

Přemýšlel jsem o trapném svém postavení, když vtom Janina zafukala na dveře, což bylo pro mne znamení, abych šel ke stolu. Poslechl jsem. Ve světle lampy spatřil jsem stařenku, tonoucí v slzách, a její dceru, o kterou se pokoušely mdloby. Jedli jsme mlčky. Matka i dcera patřily ztrnule do stolu. Neodvážil jsem se rovněž vzhlédnouti, neboť jsem měl dojem, že bych se tím prohřešil proti jejich důvěře.

Sousta nám vážla v hrdle. Když jsme dojedli, přistoupila Janina k matce s onou něžnou péčí jako obvykle, zašeptala jí několik slov do ucha, pomohla jí povstati se židle a dovedla ji k jejímu lůžku. Těkal jsem pohledem po světnici, nevěda, co počítí. Abych se nadýchal trochu svěžího večerního vzduchu a uklidnil poněkud své vzbouřené čivy, vyšel jsem si před stavení a procházel se semo tamo. Tma houstla každým okamžikem. Záhy bylo lze rozeznati toliko nebe. Ne-

volnost, která mne tísnila ve světnici, vzrůstala ještě v tomto nočním vězení, nabývala na síle a strašidelnosti. Kdybych byl měl svůj tlumok, snad bych byl prchl, nerozloučiv se ani se svými hostitelkami. Cítil jsem, že jsem schopen takové zbabělosti... Vtom ozvalo se ze tmy volání. Zaměřil jsem zpět ke stavení. Otevřenými dveřmi řinulo se mihotavé světlo, které rýsovalo na cestě zlatý obdélník. Vešel jsem.

Janina měla na hlavě bílý šátek a v ruce brašnu. Její oči pohroužily se do mých; byly tak jasné a tak čisté, že se mi zdálo, že od nich je veškeré světlo ve světnici, a že jsem měl náhlý pocit, jako by se duše, volná a nehmotná, odloučila od těla. V pološeru zahlédl jsem její matku na lůžku a zaslechl jsem jakoby smrtelný vzdech...

Janina byla ta tam, zmizela. Vrhhl jsem se ke dveřím. Vtom zaslechl jsem nad hlavou mocný šelest, hedvábný a měkký. Noční ptáci přelétli. I spatřil jsem mohutné perutě, mávající a vznášející se k nebeské báni, na níž zazářily první hvězdy.

Nazítří opustil jsem Smolakovou, když jsem se dříve přesvědčil, že moje staříčká hostitelka nepotřebuje mé pomoci. Ostatně byla bolem od včerejška ještě tak zkrušena, že dbala pramálo mého odchodu. Snad bylo to též moje sobectví, můj spěch, dostati se z domu,

kdež jsem zažil okamžiky velmi vzrušující, který mi zbraňoval dáti jí najevo vděčnost, kterou jsem jí byl povinován.

Nastoupil jsem zpáteční cestu do Prahy. Čím více jsem se blížil k tomuto městu, tím více zapadala moje obrazotvornost do romantiky. Obrazy nakupené podél mé cesty přispívaly k tomu věru nemálo, než já, maje vnitřní radost ze svého vysvobození, nebránil jsem se nikterak toulkám svého ducha. Z podivného příběhu ve Smolakové utkvělo mi v mysli toliko vnější jeho kouzlo. A jak bývá vždycky v podobných úvahách, ve kterých se literatura slučuje s nějakou, nevím jakou, klamnou psychologickou jistotou, tak spatřoval jsem v pohybech i v chování Janiny a její matky projevy nesmiřitelné logiky.

Člověk má tak daleko k Bohu, ke vznešené bytosti, která spravuje a řídí svět, že, buduje vše podle chabých svých sil, trne hrůzou, že se jeho plány zhroutí a že nebe bude snad netečné k jejich troskám. Tak jsem si upravil život mladé venkovanky podle svých vývodů. Zapomínal jsem na kouzlo její přítomnosti, na zářné její ctnosti, na její oslňující nevinnost. Znenáhla vyrůstalo ve mně přesvědčení, že tato ušlechtilost duše, která zapůsobila na mne tak mocně, není nic jiného, leč klamně zdání, a počínal jsem věřit, že Janina je jako všechna ostatní stvoření, jež světská láska připoutala k někomu jinému.

S jakou lehkostí, ba dokonce s jakou potměšilou radostí vracíme se ke všednostem, když jsme se z nich náhodou dostali. Zdá se nám, že jsou nás hodny toliko každodenní zvyky našeho ducha, malé radosti, vyskytující se každé chvíle. Naše pýcha odívá je bíle nebo nachově, než to, co pokládáme za purpur nebo barvu bílou, není nic jiného, leč barva našeho obzoru, tak drahého našim zrakům... Vždy, chystáme-li se někam na cestu, nahlédneme dříve do jízdního rádu, abychom se poučili o návratu...

Bylo to tedy v mém plánu, když jsem zazvonil u kláštera premonstrátů ve staré Praze a ocitl se znovu tváří v tvář mladému řeholníkovi, jemuž jsem přislíbil, že mu přinesu zprávy z domova.

Uvítal mne s oním bouřlivým nadšením, které jsem u něho už poznal a jež mi utkvělo tak mocně v mysli. Nezačal se hned vyptávat. Nechal mne vypravovati o tom, jak se mi líbilo pod střechou té, jež ho přijala za vlastního; nezveličoval jsem, líčil jsem po pravdě přátelství a pozornost, kterou mne obě ženy zahrnovaly. Poněkud obšírněji rozhovořil jsem se o nesnázích, do kterých jsem se dostal neznalostí jejich jazyka. Mnich naslouchal mému vypravování na půl ucha; jevil zájem toliko o podrobnosti, jak je u nich doma, jsou-li obě ženy zdravé, co dělají. V těchto jednotlivostech byl jsem podle jeho mínění příliš skoupý, a proto počal naléhati na mne otázkami. — „A co Eliška

Lopoková, je stále čilá?" zeptal se mne. „Nestýská se jí snad po mně příliš? Má dosud onu sošku Panenky Marie, kterou jsem jí poslal k svátku . . . ? Ona svět-nice, ve které jste bydlel, byla kdysi mou . . . A což lůžko, je na něm dosud květovaná přikrývka?"

Byli jsme v malé hovorně, v níž jeho zvučný hlas burácel, přesto že se snažil tlumiti jeho sílu. Rozohňo-val se jako onoho odpoledne, kdy mně na balkoně knihovny vypravoval o andělech.

Konejšil jsem jeho zvědavost, jak jsem jen mohl nej-lépe; je arci samozřejmé, že jsem, myslé na Janinu, odpovídal poněkud váhavě. Co mu říci? Jak mu vy-světliti její útěk? Báł jsem se okamžiku, kdy se budu museti vytasiti s pravdou. Ostatně byl to on, který mne přiměl, abych o tom mluvil, a to mnohem dříve, než jsem si toho přál.

„A Janina?"

Všiml si mých rozpaků, ač jsem se snažil, abych je zakryl.

„Odešla z domu, že ano?"

„Ano . . ."

I jal jsem se mu líčiti dopodrobna, jak jsem měl dosud ve svěží paměti, podivný smutek, který dolehl na obě ženy před jejím odchodem; dokonce jsem se též rozhovořil o změnách, které mne zarazily v jejím chování několik dní předtím, než opustila Smolako-vou, mluvil jsem o tom, jaký asi bol, bezpochyby že

láska, ji tak zkrušil... Hleděl jsem nějak omluviti její útěk...

Než mnich učinil přítrž mé řeči. Položil pravici na moje ramě, aby zapudil moje obavy, a utkvěl na mně něhyplným pohledem.

„Vím,“ děl, „vím... Janina vstoupila do Karmelu.“

Z franč. přeložil O. REINDL.

RENÉ BIZET

SAXOFON...

Saxofon v pozadí baru
jako roh v hloubi lesa
má v sobě znamení (signál) k odjezdům
a pláče, na tom nezáleží, k čemu!

Třeba žiti se svými porážkami,
vrhovka kostek, bez náhody (šťastné),
třese se v našich rukou; a naše hlavy
bzučí (hučí) zvuky posměvačnými.

Na okraji večera melancholického
jas luny jest zpěvem toho rohu,
a pod lampami elektrickými
saxofon doléhá na nás výčitkami:

Výčitkami pro mne, výčitkami pro vás.

Proč jsem přišel na svět?
Abych zpíval abecedu v třídě,
abych poslušen byl otce a matky,
abych dostával facky
a žadonil, když toužím býti objat.

Proč jsem přišel na svět?
Abych hrál na piano v bordelích.
A aby slečny mohly tančiti svá kola.
Aby ta neb ona blondýnka
si ze mne tropila smích.
A bych dělal ohňostroje
ze svých slzí, ze svých pohnutí
a ani nevím, z čeho všeho,
co se nazývá city.

Proč jsem přišel na svět?
Abych si omezil svět
na své držátko pera, na svou cigaretu
a na své okno.
A když jsem popatřil na oblaky
již nemohu v tom dále.

Proč jsem přišel na svět?
Abych jej opustil, aniž jsem jej poznal.

1924

Rád bych byl v něco věřil,
raději, ovšem, v někoho.
Rád bych byl hrál na housle
pod balkonem,
pro růži
a pro oči . . .
Větrové noci, slavíku večerní,
topoly, svíce na lunu,
vzlyky rohů na koncích dnů . . .
ze všech těch rekvizit krásných lásek
nemám nic, ba ani srdce čisté.

A přece, krásko romaneskní,
péči moje zlatá, vy, již bych byl miloval
snad, již bych byl našel,
královno bez krále, ale na nějakém Ostrově!

Neboť si matu ve své trvalé melancholii
lásku s jejími okrasami (jejím dekorem)
a běžím k tvářím
jako ke krajinám!

A nikdy nemiluju, aniž opouštím přístav,
a nikdy vás neuvidím,
Ostrove Ostrovů,
ani vás, Kráso, péči moje zlatá.

6. června 1924.

NEJSEM S TOHOTO SVĚTA

A teď, ať zpívají pro mne
ptáci z lesů jarních,
ať pějí Schumann a Schubert
a Mozart, čižbář (ptáčník) veselý ...
Tihle jsou s nebe, tihle jsou od Boha.
Odložte saxofon ironický a banjo
a zpěv černochoů, a sirény lodí ...

Vím, že nejsem s tohoto světa,
vstavili mi na hlavu klobouk,
postavili mne mezi muže a ženy,
a běhal jsem po music hallech,
a po circích a barech,
abych znovu našel obličej andělů
a hlasy nebeské, a smíchy Ráje,
a zvony tam s oné strany oblaků,
a roucha azurová, jež jsem si dobře zapamatoval.

Neboť nejsem s tohoto světa.

A žádám,
abych v den odjezdu definitivního, beze slávy,
zcela nah, byl odeslán
k dětem nebe, odkudž přicházím . . .

Jsou takto ve všech koutech
země, v domech špinavých,
v palácích, v zavřených domech
bytosti, jež očekávají velkou metamorfosu.
Chodí, pracují a nic neříkají.

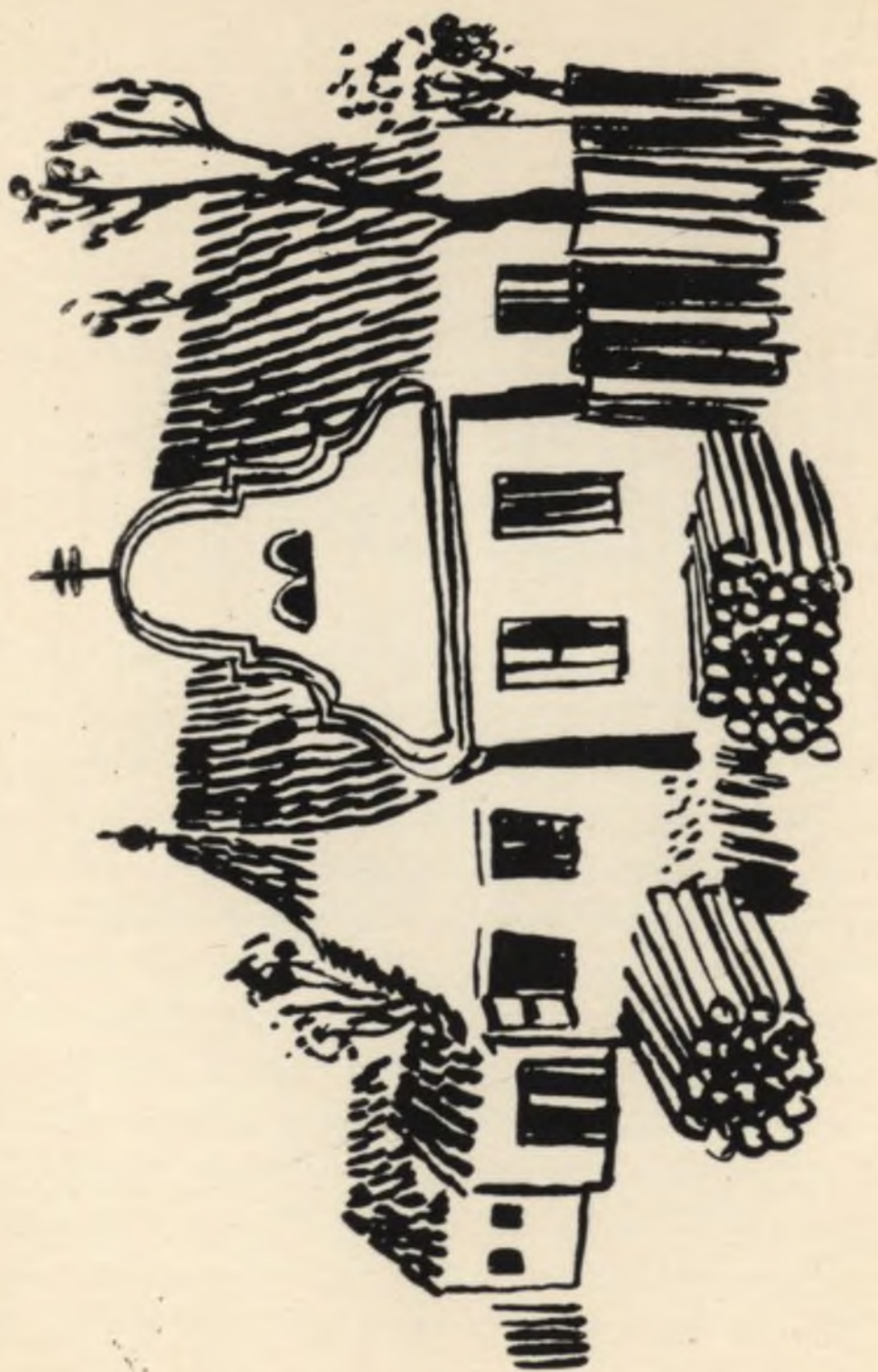
Ale ať jen zavzní náhle hudba a rozpějí se písně,
ať Schumann nebo Schubert
nebo Mozart rozpnou svá křídla archandělská,
ihned se ocitají na pravici Páně . . .

A ty, kacír (a nepřítel světa běžného), a já, apoštol,
a ty, jenž pochybuješ, (abys si zjasnil poznání),
a já, jenž jsem sama víra,
budeme jeden vedle druhého
děti srdcem,
zpěváčci tam toho choru,
jehož hlas stále slyším.

2. března 1925.

Ze sbírky „Saxophone“, snaže se vyjádřiti jen ideový
mysl, překládal J. F.

H U D B A N E H Y N O U C Í

Duše stoupá v nejvyšší sféru, slyší-li tu hudbu nehynoucí, zdroj a počátek vesměrné harmonie . . . Čím více se poznává, tím se jeví lepší a ušlechtilější a každá krása, která není než krásou, před ní bledne a hyne.

(Fray Luis de Léon, Oda na Salinase)

Bude to několik poznámek o zpěvu gregoriánském. Ale nechť se nečeká ode mne nějaké nevčasné a zbytečné vynášení tohoto zpěvu. V tom smyslu nám stačí vědět s právě uvedeným básníkem zlatého věku španělského, že při slyšení této božské hudby „každá krása, která není než krásou, bledne a se stírá“ . . . U nešťastníků, kteří nevidí v tomto zpěvu, „ze všech zpěvů nejpodivuhodnějším“, než ukázkou hudební archeologie, spokojme se jen politováním. Jejich pomatenost souhlasí na vlas s pomateností těch, kteří by si přáli viděti středověké skulptury už jen v museu odlitků jako neodpovídající již estetickým potřebám naší doby. A přece Umění středověké jest všecko jako z jednoho kusu. S ním pro jednou (a snad jednou pro vždy) všichni lidé byli připuštěni patřiti na záření Jednoty.

Tyto poznámky, schválně bez nadšených slov, mají smysl velmi určitý. Zaznamenávajíc nové a nečekané hodnoty, neobyčejné dílo benediktinského mnicha bude v oboru gregoriánské esthetiky nejvážnějším bouratelským podnikem, jaký se kdy objevil! Všechny staré poznatky o tomto středověkém umění jsou v něm prosity na řesetě nejnemilosrdnější kritiky. Náprava, a to ze základů a v dokonale opačném smyslu všech směrnic až dosud sledovaných; nezbytné zničení památníku, příliš spěšně nedávno vybudovaného na pohyblivých píscích omylu; takovými jsou smělá tvrzení a hrozná návrhy mohutné studie Doma Jeannina, mnicha Hautecombeského a spisovatele tohoto slavného díla: *Mémoires liturgiques Syriennes et Chaldéennes (Syrské a Chaldejské liturgické melodie)*, dílo poctěné subvencí Jeho Svatosti Pia XI., vlády francouzské a Oeuvre d' Orient; na skladě u Leroux v Paříži.¹

Jistý hudebník jasného ducha psal mi před několika týdny po četbě této knihy: „Jako hrom z čista jasna, když se už myslelo, že se navždy nebe vyjasnilo, jest toto dílo; je to přehrada, jako když padla závora, bude třeba obrátiti v jiný směr a bezpochyby bude to odpoutání a zdvojnásobení bouří“ . . . Opravdu, i my jsme něco čekali. Neboť práce Solesmenských nás nikterak neuspokojovaly.

Tedy na konci prázdnin (1926) navštívil jsem Doma Jeannina. Předložil jsem mu úhrn svých námitek: 51 bodů, na nichž jsem se pokusil ho polapiti (ač jsem předem cí-

til, že to půjde ztěžka). Jsem povděčen tomuto ctihodnému Otci, že trpělivě vyslechl mé námitky, a ačkoliv všechny moje neurčité pochybnosti nejsou ještě dokonale rozptýleny, třeba vyznati, že jsem musel v Hautecombu nechat, k melancholické chvále dialektiky Doma Jeannina, veliký ranec milých klamů, tím milejších, že pocházely od osobností takových jako Vincent d'Indy, Bordes, Gastoué . . . Jest pravda, že oběť ta byla vykonána v krásném podzimním jitru! v rámci kláštera Hautecombeského, na březích romantického jezera. Ale není nikterak třeba poetických půvabů nebo příjemností benediktinského hoštění, aby se přistoupilo na metodologii D. Jeannina a na paleografické a historické pravdy i s jejich nezbytnými závěrky, jež jsou uloženy v jeho díle v takovýchto větách: „Patrně jest již z prostého nahlédnutí do vydání Vatikánského,² v němž melodie jsou upraveny podle soustavy rytmu, jemuž se říká rytmus volný, že Církevní Vrchnost, když uveřejňovala toto vydání, neměla nikdy v úmyslu ponechat libovůli kde koho tak důležitý a tak podstatný živel, jímž jest rytmus melodií Církve Svaté. Proto není volno nikomu zavést do liturgické praxe taktový rytmus, jehož historický ráz jsme výše dokázali. Chováme jen uctivé přání, aby jednoho dne, v den, který si Řím zvolí ve své vznešené moudrosti k novému vydání zpěvů gregoriánských, byly přibrány všechny poznatky, jež po důkladném prozkoumání odborníky budou uznány za definitivní přírůstky vědy. Našeho účelu bude plně dosaženo, přispě-

jí-li naše osobní studie z části k tomuto konečnému výsledku.“

„Vatikánské vydání“ bylo připraveno komissí, v jejímž čele stál veledůstojný Dom Pothier. Neměl-liž však Pius X., ustavuje tuto komissi, v úmyslu naučiti nás zpívatí tak, jak se zpívalo ve zlatém věku gregoriánském? Výrazy listu, jímž komissi tu ustavuje, nedovolují o tom pochybovati: právě o to mu šlo, aby se obnovil a zavedl rytmus „Vetustissimi codicis“.³ Co však představuje Vatikánské vydání? Protože se pustila se zřetele metrická znaménka rukopisů, přenáší nás do plné doby úpadkové.

„Solesmanská pak vydání přes svůj velmi chvalitebný úmysl, aby nás přivedla k pravé tradici zlatého věku, nezaslужují ještě jména vědeckosti: komolí, opravdu, nebo úplně potlačují většinu „zvuků dlouhých“, dvoučtvrtních, jež se zpívaly v tomto zlatém věku . . . Právě proto, i když upřímně a vděčně se podivujeme gigantickým pracím v paleografické dokumentaci našich znamenitých spolubratří, povinná péče o pravdu velitelsky nám ukládá přátí si, aby jejich dílo praktické bylo znova začato na zcela nových základech.“

Snadno lze předvídati, jaké bouře podníti tato smělá slova, jaké moře inkoustu . . . dmouti se bude proti takovým opovázlivostem.

Postavení, jež zaujmeme, bude velmi prosté: zcela klidně učiti gregoriánskému zpěvu podle zásad dřívějších až do dne, kdy Řím odvolá dekrety ze 7. srpna 1907 pro

Graduál, z 8. prosince 1912 pro Antifonář, a dá nám do rukou nové Vatikánské vydání, shodné s rythem „Vetustissimi codicis“. Lépe než odmlouvatí zuřivě pravdám, jež nás svírají jako v kleštích, bude třeba pŕvabně padnouti, abychom pak s tím větším povděkem povstali. Než klnouti, raději opakujme slovo Marchenoirovo: „Všechno, co se děje, jest úctyhodno.“

„*Qui mutant cantum mutant mores*“.⁴

A svatý Bernard vyznal se v mravech duchovních i ve zpěvu . . .

Žádám uctivě čtenáře (který mne poctí tím, že sledovati bude toto tak choulostivé předvedení studie D. Jeannina), aby vynaložil veškeré úsilí ducha, jímž by si přivlastnil hluboko zasahující závěrky díla toho: závěrky, jež zajímají jak Hudbu tak Liturgii.

A pak, nedůvěřujme nikterak oněm musikologům, kteří s tváří plnou útrpnosti říkají vám takovéto věci: „Abych vás ušetřil mrzutosti, nepustím se dnes do podrobností techniky...“ Tito podvodníci by často zasluhovali, aby jim bylo splaceno za jejich nestydatost, aby totiž byli vzati za slovo a vyzváni, jen aby se pustili do těch „podrobností techniky“. Uviděli byste, jak Sibylla bledne, a zda všechny mrzutosti jsou pro posluchačstvo...!

OSMERO SYRSKÝCH TÓNIN

Oktoechos⁵ jest úhrn osmi syrských tónin. (Tónina, *modus*, jest stav stupnice, stav škály, o niž se opírá zpěv.) Prvním a zvláštním omylem bylo to, že se esthetika gregoriánská vázala přímo na esthetiku řeckolatinskou. Nemohu tady na neštěstí než lehce jen dotknouti se těch pozoruhodných kapitol, v nichž D. Jeannin (vraceje Orientu, cose nesprávně přisuzovalo pohanskému Starověku) srovnává mezi sebou, aby na jisto stanovil, jak je nad sebe klásti, tóniny starověké a syrské. (Téhož omylu ostatně dopustili se též oni archeologové, kteří spatřovali na rýnských březích první římské stavby, jež měli jít hledat do Malé Asie.) D. Jeannin zavedl do rámce tonality egyptské, koptické, gnostickomagické, hebrejské, byzantinské a araboturecké naše středověké stupnice *ut* a *ré*, „jež není možno nějak spojit s hudbou hellenskou. Vizte ještě úvahy D. Jeannina při našich *dur* a *mol*: „Moderní *mol* a *dur* se navazují tóninami gregoriánskými jako k prvnímu původu k východním samorodým tradicím právě v tom, co tyto mají odlišného od hudby hellenské. Dokážeme tuto větu, stanou-li se zřejmými tyto: 1⁰ autonomní toniny *ré* a *ut* nalézají se v nejrůznějších orientálních tradicích, liturgických i jiných; 2⁰ autonomní tóniny *ré* a *ut*, daleky toho, aby byly výsledkem poměrně pozdního vý-

voje, byly již na volné škále v prvotním rejstříku gregoriánském; 3° tóniny *ré* a *ut*, ať východní, ať gregoriánské, nemohou se nikterak vázati k starověké hudbě řecké.“

Tóniny *fa* (6. gregoriánská) a od *fa* k ambitu⁶ *ut-ut* přicházejí nám též přímo z Východu. Zatím co *si b* má u Řeků účinek nelibozvuku, v hudbách východní a gregoriánské má naopak poslání libozvuku. *Cum F habet concordiam*⁷, pravil Guy d' Arezzo.

Konečně svatý Efrém bude psáti po způsobu Bardesanesově (spisovatel básně „Slavné roucho“, již by měl kde kdo znáti) metrické hymny, aby rozšířil v lidu orthodoxní nauky. Co se týká stylu ornamentálního (genre *alleluia*): „Křesťané prvních století zcela prostě napodobovali způsob, jehož se užívalo v jejich době na Východě...“

K syrskému pak teretismu (teretízeiu, zpěv, cvrlikání, švitoření cikády, cvrčka a vlaštovky) D. Jeannin podotýká, že byl znám Středověkým, kdežto Renaissance se ho vzdala.

Konečně zpěv východní používá též „taktu“: jest tedy metrickým, jak bude i zpěv gregoriánský zlatého věku (v opak rytmům „oratoárním“ Doma Pothiera) a „přirozeným a hudebním“ D. Mocquereau-a. „Přicházíme konečně k zdůvodněnému přesvědčení, že v zlatém věku gregoriánském byl skutečný takt...“

V každém případě k porozumění toho, co bude následovati, jest záhodno studovati na nových základech D. Jeannina hudební rytmus s jeho ustavičným překoco-

váním se z jednoho směru do druhého: zdvih — klad (vzmach, uklidnění) a klad — zdvih (klid, vzmach).

*

Němec Riemann (a po něm D. Mocquereau) učí, že hudební rytmus nemá a nemůže mít než jediný směr: směr zdvih — klad (vzmach, uklidnění). A sám Vincent d'Indy se svou teorií odrazení (anakrúsy), jež připravuje na přízvuk, svádí rytmus na směr jediný. D. Jeannin naopak, bera v potaz Historii, dokazuje (pomocí textů Bacchia a A. Quintiliána), že v systému metaboly⁸ hudba Řeků znala dobře onen „sklopkový pohyb v rytmických směrech“.⁹

Riemann nejprve špatně vyložil rytmické tóniny Středověku stavě v pochybeném řádu dlouhé a krátké jistých metrických stop, jamb, trochej... a uvidíme dále, že D. Mocquereau a jiní skýtají ve vleku Riemannově smutný obraz podobenství o slepých! D. Jeannin reprodukuje přesný obraz šesti antických rytmických tónin podle Becka. S jasnovidností, která ho vede, aby rozlišoval, s kterým právě z obou rytmických směrů má co činiti, D. Jeannin vrací hudební větě rytmickou plastičnost, která jí přísluší. Dává řádné přízvuky té neb oné větě Beethovenově, jak jsem sám slyšel u samého d'Indyho, a přízvuky ty sbíhají se samy na své předurčené místo. Jak by si bylo přáti, aby interpreti našich dnů modelovali své hudební věty na zdravé fraseologii...! Tak by naše orche-

stry nevyvolávaly již dojem kavárenského koncertu, jak to činí na příklad sehrávající to neb ono thema ouvertury Čarostřelce (v matení přízvuku rytmického a metrického) a přízvukující dobu silnou, zatím co úhozy se nalézají na druhé době taktu. Rovněž tak pod prsty našich pianistů nebo pod smyčcem našich houslistů ten neb onen kus Bachův nerozvínoval by se již k obrazu truchlé tasemnice pozvolna a trapně roztáčené. Většina našich interpretů nezná vědy fraseologické, již by jejich výkony *obživly*. Skandují naše klasiky na způsob recitatora, jenž by roztrhával takto verše racinovské:

*Quij eviens dans son Temple ado rer l' E ternel.*¹⁰

A teď prozpytujeme při ohních sdružených světél paleografie a historie gregoriánskou melodii, i uvidíme, že po způsobu melodie orientální možno ji psáti v pravidelných metrických taktech o dvou až osmi dobách. Když to není jako pro hymny a prósy na příklad v taktu absolutní rovnodobosti na $\frac{3}{8}$ (1. a 2. tóniny); jako *Veni Sancte Spiritus* nebo *Dies irae*; anebo ještě v potrojném taktu, jež si *ars mensurabilis*¹¹ postavilo jako nejvyšší typ své *dokonalosti*.

Takový bude předmět mé druhé a poslední gregoriánské zprávy.

II

I když jest pravda, že zbožnost mnoha lidí je Bohu velmi příjemná, ačkoliv neumějí zpívati žalmy, jak se sluší, přece jen ten bude vykonávati pobožnost *dokonale*, kdo se podle své *povinnosti* přičiní, aby ji konal co možná nejlépe a co možná s největší uctivostí a pozorností.

SVATÝ TOMÁŠ AQUINSKÝ.

. . . Nevidíme dobře, jak by modlitba mohla bez krásy míti svou plnou náboženskou účinnost.

ABBÉ SERTILLANGES.

Řekli jsme, že metoda Doma Jeannina jest dvojí: historická (studováním středověkých theoretiků) — a paleografická (srovnávacím studiem rukopisů). Sama historie by mnoho nevydala, kdyby paleografie nešla s ní při práci ruku v ruce a svými znaménky nedoplňovala její výklady. Každá o sobě nikterak by nedostačovala našim kritickým požadavkům. Teprve spojením obou nabývá se jistoty, nevěřivost zmlká úplně při světle logické důslednosti z vlastního názoru. Metoda mnicha Hautecombeského jest stavěna k obrazu symbolického svěráku, jehož proštěpy, posunující se na šroubech této důslednosti, se sbližují, aby zaklínily fakta, nebo když se od sebe vzdálí, aby zůstaly

bez moci. Novou a účinnou zásluhou „Syrských a chal-dejských liturgických melodií“¹² jest důkaz, že rukopisy kontrolují na jisto ve své celkovosti theorie hudebníků středověkých.

•

První omyl školy Solesmenské byl řádu psychologického. Solesmenští se dali svést hezounkými a libivými obrazy a ze svého snění odvodili imaginární¹³ principy. Jejich methodou byl vlastně pragmatism . . . „Let ptáka (tak psala tato škola), který každým mávnutím křídel opírá se o vzduch, aby se vznesl do výše, poloha tohoto ptáka; lehký vloček sněžný, který zvolna padá, dotýká se země a mizí, přibližují se svou něžností hudebnímu rytmu. Ale i tu zůstává ještě cosi hmotného, osudného, co nevystihuje vlastní jeho podstatu: hlas jest lehčí, svižnější než sněhový vloček.“

Holá literatura . . .

A uvidíme brzy, že ve středověku rytmus neměl nikdy v úmyslu dělati anděla.

Dom Jeannin hájí naopak, že thetický přízvuk¹⁴ se táhl vždy na první dobu čili dobu silnou. Už přirozeně ruka prvních učících se začátečníků dávajíc takt udeřila na podlohu pultu nebo lavice při hlavní době, kdežto druhé údery šly do prázdna.¹⁵ Lehká vločka sněhu, vyvolaná Solesmenskými, „mizí“ při styku s texty jistěji než při styku „se zemí, které se dotýká“; a pan Gastoué (jen tak mimochodem ho uvedu) podává důkaz dobré vůle a zname-

nitě odvahy, jež je mu ke cti, když píše: „Dilo R. P. Doma Jeannina . . . jest rozhodčí pro výklad zvláštních ideí, právě vyznávaných jistou školou gregoriánskou, a převrací je vzhůru nohama až do základu.“

Opravdu, až to rozrušuje, když pomyslíme, jaké důvěry se dopřávalo až do dneška teoriím solesmenským. Jaká argumentační slabost jest na příklad v takovéto větě: „Efekt synkopy¹⁶ jest cizí umění gregoriánskému, protože otřes, rozruch, způsobený synkopou, jest zcela na odpor klidnosti, dokonalému řádu, pokoji“ (Dom Mocquereau.) Samé básnění do prázdna . . . Já za sebe mluvě neznám naopak ničeho, co by zasluhovalo více obhajoby než mystičnost rytmu synkopovaného s přízvukem na krátkou: $\frac{3}{8} | \overset{\frown}{\text{♩}} \text{ ♪}$ v jeho vzeskoku, jeho povzletu a upevnění, jež hned následuje; kdežto formule $\frac{3}{8} | \text{ ♩} \overset{\frown}{\text{♪}}$ jest spíše tíživá a hmotná. Solesmenští vymýšlejí jen obrazy a ne zrovna nejsuggestivnější a nejsvědňější . . . A pak, jaký postoj míní zaujati Dom Mocquereau před tímto popisem, který Anonym IV nám zanechal o druhém rytmickém modu: „Secundus modus constat ex brevi longa, brevi longa, brevi longa“¹⁷ se synkopou, již tento modus nezbytně zahrnuje (a v němž bylo složeno *Dies irae*)?

Umění gregoriánské jako kathedrála jest přemilým dítěkem toho středověku, jenž zval jak nízké, tak vznešené k realizaci svých snů, a jenž kvetl svými kláštery, v nichž po dlouhou dobu nebylo ani rozdílu mezi Otci a Bratřími,

tak chudá byla tato kultura... Pravá doba „lidu“. Století, v nichž „gregoriánské umění jako umění východní jest uměním spíše lidovým, v každém případě naivním, jež získává, když se mu hledí uchovati jeho naivita, jeho prostota, jeho archaická dobrodušnost, a nepřipouštějí se efekty umění vyvinutého...“ Pokud na nás jest, nedovedeme si pomyslet lid, který by zpíval podle jistých subtilních a pohyblivých zásad Solesmenských... Konečně, nezvracejme tolik omyl tribunů Revoluce a nedělejme z tohoto tak složitého středověku dobu čiré andělskosti.

Čtěme raději texty jeho kronikářů: „Cantor tenet tabulas in manibus, ut figuret illud Psalmistae: Laudent nomen ejus in choro et tympano... Tabulae, quas cantor tenet, solent fieri de osse“¹⁸ (Amalarius z Met). Jean de Bayeux zmiňuje se o užívání „tabulae“... A nezapomeňme, že po celá století, a to v *samé Sixtinské kapli*, Palestri nova hudba jest řízena na ciabattu, což jest podešev z hřmotivé kůže, nebo na rotolo, štoučku hlučivé lepenky.

Jak asi Solesmenským s jejich předsudky nabíhá kůže při pomýšlení na tato svědectví (a ostatně tolik jiných), o nichž Otec Lhoumeau psal na konci svého života, že to byly „vandalismy a vymyšlenosti nejvyššího stupně...“

Nic tedy citelnějšího a hmotnějšího než středověký rythmus (živel hřmotný, jímž melodramata¹⁹ mohla se vepsati do paměti). Rythmus, jemuž nijak nepřekážely údery, cymbály, liturgické kaštaněty,²⁰ aby mohl býti naznačován.

Dom David, jenž ostatně slyne podivuhodným apošto-

látem, varuje nás, abychom nepřisuzovali těmto nástrojům přílišné důležitosti. Ovšem že. Nesluší se však též něco věděti? Proč vlastně byly kdysi tak pečlivě zaznamenány všechny ty historické objevy, tak zhoubné rytmu solesmenskému, rytmu nehmatatelnějšímu než „mávnutí křídla, snášení se ptáka a lehký vložek sněhu...?“

Ale, nenapravitelní nevěřící, připusťme, že toto učení (čerpané z pramenů, a to od hudebníků z doby, kdy byl zlatý věk tohoto zpěvu) by nebylo naprosto přesvědčujícím, a politujme Doma Jeannina, že nám připravil takový zmatek mezi rytmickým ideálem gregoriánského zpěvu a hrubými prostředky, jimiž lidé středověcí (nemohouce, běda, nic lepšího) zabezpečovali *možnost* kolektivní výkonnosti tohoto gregoriánského umění.

Nuže, právě tu k nám přistupuje mnich Hautecombeský; a sdružením teorií středověkých a jazyka, jenž k nám promlouvá srovnávací paleografií, ukazuje nám, že se již nelze přiti o tuto metodu, a že jeho objevy dlužno pokládati za obohacení Vědy.

Protože věc jest ryze technická a příliš se rozvětňuje v konkrétní údaje, dlužno podrobnosti studovati v díle samém; zde jen promluvíme o jednom případě, o episématu, jež samo dosvědčí výbornost celé metody.

Episéma jest drobounké znaménko nad jistými notami ve starých rukopisech, o něž bylo již mnoho sporů, a dosud vesměs jalových.

O tomto episématě píše Aribon: „longitudinem, de qua dicit (Guido) duplo longiorem, cum subjecta virgula denotat“.²¹ Text, který sám by stačil zničit solesmenské výklady, výklady, podle nichž episéma by znamenalo jen prosté prodloužení zvuku. Což se nijak neshoduje se středověkými definicemi a naprosto by překáželo četnému sboru, jenž má co dělati, aby udržel jednotnost i při řádném taktu, nadtoť při jakémsi volném prodlužování tónů . . .! Kromě toho Guy d' Arezzo, Rémi d' Auxerre, Anonym Vatikánský, rukopisy curyšské jsou *všichni* zajedno dosvědčující totožné principy. Nuže, Dom Jeannin, srovnáv vespolek všechny vzorce, nesoucí episéma, nejprve v témže kusu; potom zkoumaje podle tohoto kusu všechny rukopisy téže školy a srovnává je se školami jinými, potom i s různými epochami; obnovuje ještě do nekonečna týž pokus pro všechny druhy vzorců, nabývá jistoty, že nota ztrácející episéma (ať už jest ve srovnávací analýse vyjádřeno nebo domyslitelno) přestává býti *dlouhou* a mění se ihned ve dvě krátké. Z toho dlužno usouditi: episéma zdvojuje přesně notu, nad kterou se nalézá. A stane-li se, že *clivis*²² ré - si ztrácí svoje episéma s ré? Pak ré jest psáno dvakráte. Poněvadž se to tak jeví sta a stakráte, Dom Jeannin z toho usuzuje, že když nespočetné melodické formule mají soustavně *týž rytmický počet dob*, vysvítá z toho nesporná snaha *taktového* měření a počítání. Snaha velitelská, před níž vše ustupuje, již se vše poddává, protože často, aby se dbalo určitého počtu, poslední nota

Amen toho kterého žalmu navazuje ihned proti veškeré logice s prvním slovem antifony.

A se stejným kritickým důmyslem Dom Jeannin vniká (konečně! . . .) do tajemství pověstných písmen n, c, x, t, m, jimiž oplývají rukopisy. „Úhrnem, píše objevitel *Syrských a Chaldejských melodií*, úhrnem zpěv gregoriánský jest v základě o dlouhých a krátkých poměrných. Tyto krátké a tyto dlouhé se spojují mezi sebou, aby tvořily takty o dvou až osmi dobách. Týž kus připouští volný postup proměnných taktů, v nichž však přece jeden z nich se jeví dosti často jako podložka rytmická, častější. V těchto taktech slovní tonický přízvuk zabírá nejraději místo metrického přízvuku čili doby silné a jest obyčejně pokládán za dlouhou. Následkem toho nejen jest třeba z kořen přetvořiti paleografickou interpretaci solesmenskou, ale i esthetika solesmenská co do povahy latinského přízvuku jest v pravém opaku s esthetikou Středověku“.

Jest věru pozoruhodné toto studium latinské hymnodie: ²³

a) *Hymny*; jež se dělí ve dvě třídy; hymny závislé na míře tonové, hymny závislé na rytmu;

b) *Prósy*; o nichž autor studie nám dokazuje, že se uzavírají přirozeně v rámce rytmové ne přízvukovaných a potuchlých, ale podle míst dlouhých a krátkých.

Hymny a prósy jsou proniklé vlivem orientálním. *Veni Sancte Spiritus* podle svých vázání náleží k prvnímu modu (. . . *ex longa brevi*) a *Dies irae* k druhému (. . . *ex brevi longa*): obě pak možno spodobiti s třiosminkovým. Kromě toho dlužno je řaditi k *ars nova*²⁴, v němž si libuje XII. a XIII. století. Krátká, doba první, též se dělí (*semibrevis in principio perfectionis . . .*²⁵, o níž mluví Francon): v moderní notaci v příštích vydáních tato hodnota dobová bude se vyjadřovati naší šestnáctinou . . . Tyto nové přírůstky vědy ostatně potvrzují osobité a zcela soudobé práce Amédea Gastoué . . .

Uvidíte již v nejbližších dnech, jak se rozpoutá zjevná válka, nevyhnutelná válka mezi udržovateli starých nauk a stoupenci těchto nových objevů: možno toho litovati, ale dlužno to předvídati . . . Nedávno setkal jsem se s varhaníkem, jemuž jsem se svěřil se svým dojmem vzhledem k nejpozoruhodnější události, jež mohly naše gregoriánské Letopisy od obnov zaznamenati. Když přišla řeč na *Dies irae*, náš varhaník zvolal s nadšením: „Ah! ah! velmi dobře! to se zasmějeme . . . budeme míti valčík . . .“ A radost tohoto statečného muže veslovala po přívalu slov, jež připomínala neobyčejně jazyk Bechmessera z *Meistersängern*. Musím vám však k tomu podotknouti, že náš hovorčík nečetl a nikdy čísti nebude, jak znám jeho intelektuální vlohy, děl Doma Jeannina.

Nebudeme míti valčík, ale bude to pravé *Dies irae* se středověkým *secundus modus*²⁶, synkopovaným rythem, jehož úzkost bude podivuhodně přiléhati k tragickému slovu Tomáše de Celano. Nebudeme míti valčík, ale budeme míti stále nesčetnou hloupost a dokumentární zaostalost nespočetných žvástalů: velmi lidské a nikdy nehynoucí vrtochy . . .

Historicky jest se nám s důvěrou přikloniti k výmluvnosti textů vesměs v té věci se shodujících, jež k tomu ještě posvěcuje srovnávací paleografie.

Hudebně jest se nám radovati a těšiti se na den, kdy Řím nám vrátí v jejich rytmické a melodické úplnosti estetické poklady zlatého věku gregoriánského.

Prakticky náš úkol bude neobyčejně ulehčen, neboť jednotnost taktu bude vodítkem našim zpěvákům. Konečně, může-liž míti, ptám se, umění gregoriánské, počaté pro všecken lid, lid Boží, interpretaci rozdílnou od té, které je zasvětili původně ti, kdož s přispěním Ducha Svatého je zplodili? A Dom Jeanninovi zůstane neocenitelná zásluha, že svůj život benediktinské chudoby a píle zasvětil obnově hudby podivuhodně krásné, již znešvařily sentimentální předsudky škol, a že nám vyložil „*pobožnost úplnou*“ a povznesl nás k důstojnosti spolupůsobitelů k větší slávě Boží při takovém „pění žalmů, jak jest správně a chvalitebno“.

Z franc. podle PETRA GIRIATA.

POZNÁMKY

1. Nám svazky došly přímo ze Syrie, s Libanonu, kde autor právě meškal za účelem dalších studií. — J. F.
2. myslí se tím vatikánské vydání Gradualu a Antifonaria za Pia X.
3. nejstarších kodexů.
4. kdo mění zpěv, mění mravy.
5. októ = osm, échó = ozvuk, Echo-Sov. Oktojich, východní bohoslužebná kniha pro 8 hlasů.
6. ambitus = objem, rozsah lidského hlasu, hudebního nástroje; tónový rozsah melodie.
7. má harmonii, jest v harmonii s F.
8. metabolé = převrat, obrat, změna.
9. M. Emmanuel.
10. s přízvukem na nezvučných, aby padělek byl dokonalý.
11. umění měřitelné (hudba).
12. jejichž tresť jest zhuštěna v díle, které vyšlo pod titulem *Étude sur le rythme grégorien* (Gloppe-Lyon).
13. hra se slovem images (obrazy).
14. thesis, těžká, hlavní doba, první doba v taktu má nejsilnější přízvuk.
15. Ani Vincent d'Indy, přece tak nepřátelský metrickým teoriím, nedopouští — a jest to přirozeno — aby ve Zpěvu Zvonu slovní přízvuky In Paradisum (svedené na čtyři doby) šly za jedno se silnými dobami taktu.
16. synkopa-tio = rytmický útvar, posune-li se ton, aby náležel polovinou do jedné, polovinou do druhé doby taktové
17. druhý modus se skládá z krátké dlouhé, z krátké dlouhé, z krátké dlouhé.
18. zpěvák drží v rukou desky, aby předvedl slova žalmisty: Chvaltež jméno jeho v chóru a s bubnem . . . Desky, které zpěvák drží, bývají obyčejně z kosti.
19. melodrama, kdysi drama s hudbou, nyní skladba, v níž jest spojena hudba instrumentální se slovem mluveným.

20. castañuelas (špaň.). Dva vyhloubené kousky dřeva se přiváží k palci, ostatními prsty se luská dřevy o sebe. Těchto rytmických nástrojů se užívá ve Španělsku, v jižní Francii a v Itálii při národních tancích i v balettech.
21. značí délku, o níž mluví (Guido), s podepsanou virguli (ocáskem),
22. znaménko dvou not sestupujících (jako ré-si).
23. pěni hymnů (hymnos, aoidé, odé).
24. nové umění.
25. polokrátká na začátku dokonání.
26. druhý modus.

VEŘEJNÉ DUŠE

FREDERIKU BROU

Prohlásil jsem jednoho dne o jistém našem nejváženějším plagiátoru, že by byl najednou užitečným i příjemným, kdyby napsal pod tímto záhlavím druh pamfletu, jenž by potěšil dobrou naději milovníky spravedlnosti a věčnosti.

Ba i sám jsem snil o tom, že vykonám tuto drsnou práci, jež by jistě vzrostla v nesmírnou knihu, tak jest látka hojná.

S lítostí však byl jsem nucen pozorovati, jak jest život krátký a jak vážny jsou naše neprozkoumatelné osudy.

Počínám se zuřivě odvracet od přemítání všech těch loutek odporných nebo pitomých, jimiž honosí se současná zhovadilost, a poznávám konečně, že ničemné rozhlašování našich hanebností jest pochybnou rozkoší.

Bylo by třeba naléztí rozhodně nějakou jinou stravu k posile čekatelů Radosti Nebes.

Nechť tedy zotaví si své duše ti z mých spoluobčanův, u nichž snad moje slovo dovedlo přemoci resignaci. Pojal jsem úmysl věnovati se velmi blízkým extasím a následkem toho nechať je poněkud na pokoji.¹

Možná, že na mne nalehne občas najednou vypořádání nějakého starého zapomenutého účtu. V případě tom chopím se opět na několik okamžiků svého občůdku se štíry a drásty. Nepředělá se to, jak říkají Páni Buržoové. Avšak v hlubinách srdce zrovna žízním po tom, abych nevěděl o hrozném obžerství literatury, z něhož si odlehčuju po tolik let.

Očekávaje toto Lethe, nebo toto nepenthes, podávám zde jakýsi druh rodinné rozpravy o témže předmětě, jež milerád odkazuju některému mladšímu vyvolenci, který nebude pocífovati tak velikou potřebu nebeských větérků jako já.

---

¹ Úmysl nejistý, zviklatelný a velmi nedokonale uskutečňovaný až dosavad, to vyznávám.

Každý ví nebo domnívá se, že ví, co to jest veřejná nevěstka. Bylo o tom, běda! mnoho mluveno ve všech literaturách a neznám látky mozolně zpracované, jež by dovolila o sobě napsati takové ohyzdné pitomosti.

Není zde příležitosti, bych dal výraz jistým myšlénkám jakž takž neobvyklým, jež mne napadají o tomto úděsném Tajemství Prostituce Ženy, v níž se jeví význačně prodloužena — pro mne jediného snad — nekonečným houštím Neposlušnosti prvotní a stálá průhodnice Přípovědi o Ztroskotání.

Předmět této rozpravy jest na neštěstí mnohem méně vznešený a nikterak nenašeptává o božských předtuchách. Toť dokonalé sviňstvo, toť hovno zcela čisté bez jakékoliv přimíšeniny, i zvu svého laskavého čtenáře, by se v tom na několik okamžiků se mnou vyválel.

Veřejné duše — třeba to sdělovati? — jsou všichni ti, kteří praktikují ať v jakémkoliv druhu prodajnost Slova na újmu zápasících a umírajících tohoto světa, nezpůsobilých, by v podezření vzali jejich vražedně falšované zboží.

Nuže, shledává se, že toto Slovo, jež pýcha považuje za lidské a jež jest přese vše toliko velmi jemným prachem ze sandálů několika starodávných proroků, — jakási ozvěna z božích Rozprav, zázračně v dálku protáhla, — jest ostatně veškerým pevným statkem člověka a že vrcholem zneuctění jest obchod nebo lichvaření s tímto milostivě propůjčeným dědictvím.

Pozorujte dobře, že jest bez užitku, by se kdo mohl věnovati této industrii, míti jistý vyšší podíl býti osvíceným individuem, míti v mozku oheň Hekatin nebo fosforeskující bažiny Oceanidek. Bylo by to spíše tísnivé, nepohodlné a zhoubné, neboť celní úředníci jsou tak přísní při vstupu lidské hlavy, že obchod s myšlénkou nemůže obohatiti leda roznašeče nicoty.

Půvab slova jest ostatně tak nadpřirozený, že jeho padělek zdá se ještě mocnějším než slovo samo. Jest tudíž výhodno býti pitomcem tomu, kdož jme se mluvití světu.

Jest potřebí býti pořádným, loyálním blbcem; jest skoro nutno nemíti ni jediné idee v lebce a

naparovati se touto předností, pro niž, jak se zdá, miliony mučedníků zemřelo, pokolení nešťastníků bylo okleštěno, spáleno, utopeno, utlučeno, rozsekáno průběhem všech století, a pro niž též bezpochyby usedlo do temnot smolných bezpočetných duchů, kteří očekávají v děsu konec věčnosti!

To tedy nutně způsobuje prostituce. Ani ne tak ta obrazná prostituce Pohlaví, již pokrytci sami patrně si oškliví, a o niž stále tvrdím, že jest tajemná a nevyšetřená, avšak prostituce tisíckrát nižší, prostituce Intelligence.

Neboť konečně, ať jakkoli hloupí jsou skuteční obročníci věštecké třínožky, jest přece nutno předpokládati na kterémkoliv stupni tuto přeubohou inteligenci, smýkanou v nejřidších žlabech demokratických napajedel.

Všichni tito žurnalisti a romanopisci, všichni tito lidé, kteří žvaní na schůzích, nebo kteří dávají si páliť své rohy v zlenivělých hampejzích Thalie a Melpomeny, smradem naplňující literaturu; všich-

ni žraloci se hřbety nazelenalými, rozvzteklí doprovazeči lodičky naplněné zdechlinami, v níž lidský duch bez kompasu žalostně pluje k vírům; — veškerá tato bujná a hojná havěť musela přijmouti ve svém jaru života, aspoň rád si to tak představuji, některé předběžné pojmy z dětských dob.

Bezpochyby trochu mluvnické, několik ablativů a několik supin, aniž by se šlo až ke slovesům kryptočinným, jichž nadutý hermafroditismus není přístupný leda dětem zázračným; nezvažitelné oškrabky historie v šedesátkrátě přetřásaném pýří universitní filosofie; nejspíše též nějaký zeměpis, by si zajistili katarakty a vulkány, něco gymnastiky a zvláště posvátné arkánium tangent (tečen) a dělení.

Později prozpytovali lidský sud v chatrných krčmách více méně vypomádovaných literárními tradicemi, narazili jako námezdníci na opovržení všech slonů Hamilkarových, ba někteří i na bobek se posadili do polostínu Pantheonu, by trilkovali hymnu Erosa s vousem na způsob prasečí srsti starého Justiniana.

A hle, toť skoro všechno. Taková jest na vlas

naše intelligence, a toto harampátí jim stačí, by vítězili v Babyloně.

Ideí všeobecných, dalekých perspektiv nad vrchy, slezení hradeb nebeských, toho všeho absolutně není třeba těmto Titanům Služebnosti, jimž se nedostane nikdy ani tolik pohody, by rozpučeli, jak se sluší, v oplzlou luzu zbožňovatelů Smrti!

Nezdá se vám, že vsukutku vše to čpí hrozně smrtí?

Mám na zřeteli pravou smrt, tu, již ve svém jazyku, více než rozrušujícím, Theologie jmenuje za trácením oproti pokutě na smyslech, omezující se na nejhroznější utrpení tělesná, zatím co její starší sestra, třesoucí se nositelka závojů, navaluje věčné příklopy, by udusila ducha, na vždy zbaveného Tváře Svatého svatých!

Zdá se mi, že obě prostitute mají zde svůj dobře ohraničený obor.

Vizte ku příkladu Paula Bourgeta, — psychologa z rodu kleštěnců, — jenž první pokus učinil,

skoro ještě dítě, šerednými básněmi, jichž hlasitá četba byla by schopna hovadu zácpu způsobiti.

Tento ubohý plačtivý mládenec, jak jen možno málo nadaný, ale dýmantový srdcem, nebažil zjevně po slavných úlohách Spora a Nevola. Ne m o r e p e n t e f u i t t u r p i s s i m u s.

Jsa si jist, že přece šířkou rozpjatých křídel zastraší kondory, snil v čase tom dávném, kterak by zbudoval neskonalý počet oltářů, k obětování ovcí bez pastvišť, jež lyricky bečely pod vejčitou kopulí jeho neparfumované lebky.

Moudře stal se naslouchatelem ženských nader a okouzlovatelem dam z vyšší společnosti, na štěstí neschopných, by se nabažily upokojujících mdlob, jež jim připravuje.

Myslím, že jsem vše řekl poněkud výše o tomto ičoglanu (panoš sultánův) literárním, jenž se nemusel bez pochyby ani jmenovati vlastním jménem; tak jest rozeznatelný.

A kolik jiných, poněkud úplnějších, mohlo by býti ještě uvedeno. Avšak nezdá-liž se spravedlivo rozpoznati přede všemi triumfátora, jehož ú-

porně namáhající se impotence vydobyla si záslužně souhlas tolika hloupých hovad, a jenž stoji se na velmi blízkou apotheosu hlučného provolávání, jímž přetvořen bude „mladý mistr“ v soustolovníka, praskajícího stěžejkami Akademie.

Jsa zaručeným rozhlašovatelem hlubokého pozorování a výborného citění, podobá se apoštolskému protonotáři Prznění.

Což by bylo platno po všem tom mluvíti o těch dvou nebo třech pandurech, kteří ani sami nevyalezli všední a obnošené sprostoty svého chování, o divokých, zablácených a zpupných selatech, po dvacet let vztekle usilujících o to, by svět omráčili svou pochybnou mužností, a kteří každého jitra zvou hrdé paní na hody svého pohlaví — trhači zubů rouhačství nebo smilstva, jichž chochol se vybarvuje špatnými výdechy, klesá žalostně, jakmile opadá mezi luzou necudná, vilná žádostivost, kterou v ní vyvolali a rozjitřili.

Proč uváděti ještě tohoto krásnílka nezřetelného pohlaví, jenž před mnohými lety přišel na svět jako plod nedonošený, a jenž zůstal zárodkem jak

v životě mravním, tak v životě literárním; jenž přešed věk, v němž mohl roznítiti ve svůj prospěch vášně, jež se snadno promrhávají, stal se belle-maman všech mladých starců v polostinném kulóaru hampejzu.

Jakého rozjasnění mohli bychom konečně doufati od jihozemce vymknutých čelistí, nosiče mošny, nacpané rubly literátů domorodých a romanopiscův anglických, jichž staré lopaty znova nafermežoval svým slizem, aby obdivem zahrnul obstaravatele své slávy?

Tento, o němž jsem příliš mluvil, nechlubí se a nezakládá si nikterak na sobě, jakoby byl Psychologem, jakoby pracoval výlučně v srdci lidském. Pracuje rád, ať v čemkoliv. Toť statečně klečící dcera Anadyomeny Fellatrix a sýr nižádného klienta nepřiměje ji k zvracení.

Avšak toto stádo náčelníků, jež některý drsný a makaronický básník, takový jako d'Aubigné, mohl by snadno líčiti v osmdesáti leonských verších, na nejvýš ještě jsou jemným květem, svrchní posypkoše, v němž se prodává jed a hniloba.

Kterak to popadnouti, abychom ukázali ostatek, nevyličitelný zbytek, hemžící se a nutkající k dávení, veškeré vřeštění současného žurnalismu?

Tady odkládám kitaru a srdce moje podléhá. Jest jich snad počtem dvacet tisíc, a to všichni s kostmi rozmlácenými, všichni prašivi a nákažlivinou proniklí do hrozných hloubek, všichni zmatláni a usvinění jako lojovité ploutve slinule, bez ustání pohotovi a zdravě naloženi k této prdijádě, kdykoliv jim pokyne opravdu nevázaný kasír, jenž se zuřivě pouští do těchto obchodů k uspokojení všeobecného lejnožroutství novinářských lapalií.¹

Jest zatím ještě několik samotářských duchů, kteří nechtějí se prostituovati, kteří si nepřekonatelně oškliví vychloubání se s krásným zadkem své osobnosti.

Psi a kudly se smradlavými tlamami, kteří nalézají veездеjším životě to, co se uvyklo jmenovati slávou, a kteří by jim olizovali šlapadla nohou,

---

¹ Těžko vystižitelná hříč a se slovem *entre-filets*, na něž se obecnstvo chytá jako na udici.

kdyby zázrakem jali se vítěziti, netrápí jich, Bohu díky! svým ohavným miliskováním.

Tito samotáři mohou trpěti více méně mlčenlivě, mohou snášeti i nepochopitelné bolesti, bloudící stráže marnosti a nicoty mohou dle choutky své mazati příčnou zeď hrdé počestnosti, jež je odděluje a brání veřejnému omakávání tak jistě jako čtyřicet propastí, — oni mají aspoň tu potěchu, že nepodvolili se osutinovému tření kamarádství.

Tito obávaní odkojenci rozzuřené tygřice, jež jim byla macechou, opatření jsou, by se vysmáli každému zdravotnímu ohledávání, (jak se děje veřejným ženštinám při policejní prohlídce), závoramí a trojnásobným zábradlím neúprosného opovržení, jež je na zámek pevně uzamyká jako do bran nebeských.

Toto opovržení jest vlastní jimi zvolenou, toť jediné doporučení, jímž se mohou nabídnouti svým drahým bratřím, kteří by byli pokoušeni ku spěchu, upozorňující je dobrotivě na nebezpečné schody, přes něž by horempádem beznadějně sletěli i nejvznešenější archandělé.

A právě k vůli těmto dobrovolně zajatým věčné-
ho se Klanění a svaté Skrytosti — pro ony vzácné
Ugoliny Inteligence, kteří nemají ani té potěchy, by
sežírati mohli své potomky — právě k vůli nim po-
kusil jsem se vysloviti v epifonemech, vnuknutých
starým Juvenalem, svou nevyčísitelnou ošklivost.

1. listopad 1890.

LEON BLOY

BEZ NÁZVU

*S hvězdami na lov jsem vyjel,
život je veliká síť,
jen vlny čisté jsem hledal,
úsměv a v očích třpyt.*

*Do modrých vln jsem spouštěl síť,
neznámé jsou hlubiny,
stékalo zlato mořských řas
po vlasech rozmáčené sítě,*

*kámen jsem někdy vylovil,
jenž zatížil můj lov,
jindy bledost vodních růží,
duhových šupin kov.*

*Jak hoch jsem do šátku lovil
mřenky, škeble a bělice,
dnes jako dítě lovím zas,
co v slunci je a v záři měsíce.*

*S hvězdami na lov jsem vyjel,
život je veliká síť,
jen někdy se zachytí láska,
v pohledu věrnost a věcí třpyt.*

*Hluboká síť je život,
v ní touha, víra, žal —
vezu-li kořist, jen jako rybář,
jenž nad lovem svým zazpíval.*

HLAS V LUKÁCH

*Jak obláček mlhy na hvězdách kopretin
hlas houslí se mlhami vine,
větvemi topolů protéká slunce —
strunami píseň do stříbra rosy.*

*Kdo je ten milenec, jenž objev zemi,
na stébla hraje, na zvonků modř,
rukama teplýma otvírá květy
a v korunách probouzí ptáky?*

*Kdo je ten milenec, jenž travami bloudí,
na křídlech motýlům roztírá pel,
kdo je ten, jenž miluje všechno a všechny,
odevšad dívá se, z květů i ze stébel —*

*slyš houslí hlas:
v něm všechno, co tobě dal,
život, lásku, víru, sen,
výzvu, bys hledal ho a za ním putoval.*

MRTVÁ V LEKNÍNECH

*Spanilé květy plovou na vlnách,
z propasti černé se zdvihá běl,
duhová ploutev zasvitne v sítinách
a v hloubce vosk a tváře běl.*

*Výkřik se třese v leknínech,
ta mrtvá, jak zvrátila by dno:
co skryla voda ve svých snech,
teď hrůzou jak by vykřiklo.*

*Tělo mrtvé pod stříbrem vln,
černí brouci objímají vlas,
ten pletenec je vláken pln
a bahna, zrezavělých řas.*

*Teď ryba se mrskla nad čelem,
kruhy břitvou rozřízla,
černě brouků prchá s úděsem,
v hlubině rakev uvízla.*

*Mrtvola šplouná v zrcadle,
stříbrná vlna roznáší tvář,
oči a ústa hroby propadlé,
na lících uhasla zář.*

*Spanilé květy, život na vlnách,
kořeny veřknuty v kal,
oh, z čeho rostou hvězdy v sítinách,
když na dně černě a smrti žal.*

MRTVÁ NOC

*Jak umřel by svět. Hodiny přadleny
stesk předou, tmu, předou noc.
Tiše pluje ticho přes mrtvolu dne,
tvář země mlčí, hlas nevzkřikne.*

*Samota času stesk nese a vzdor,
ztrnule díváš se do černé noci.
Alespoň oheň na hřbetě hor,
třebas jen výkřik bez pomoci!*

*Tma zdusila hrdla, nic nepohne se.
Kde pudy jsou bušící v krev,
kde psi, hvězdy, luny zjev,
kde úsměv, jenž k srdci přitiskne se?*

*Jak země by skryla se v rakvi,
všecko se srovnalo v hrob.*

Nic nepohne se.

V ÚPLŇKU

Ó, měsíci, planoucí nad růžemi spícího sadu,
je nutno bdít v nocích a naslouchat vánkům,
jež mnou kalichy poupat ševelice travinami,
neb v přísvitů tkáň země chvěje se a z hlubin
vlny vynášejí řeč a rytmus hvězd.

Ó, rci mi, světlo mé, proč masku odkládá tvář,
jež prošla dnem jak stín, proč srdce bije volněji
plížíc se podél křovin v kouzelném třpytu?
Proč miluji víc růží dech a mozoly rukou,
pronikaje k nim září tvých zrcadel?

Ó, měsíci, planoucí nad růžemi v stříbrné rose,
v níž motýli spí v šelestu travin a poupat,
je nutno bdít v nocích nad poklady, mlčí-li den,
a naslouchat větrům, hlasům tajemným a věrným,
když masku shazuješ lidem, otvíraje dálky.

PŘED JAREM

Zas růže rozkvetou. V potoce v odrazu hvězd,
jež roznesou třpyt, uzříš svou tvář.
Vteřiny z oblačného jasu utkají květ jabloním,
jež zdobí domov nad prachem cest.

*Ve vůni poupat, v rose, ve věncích laškovných
svou píseň nad hroudami zapěje skřivan,
a srdce z oblačného jasu utká modlitby a sny —
jež zdobí domov nad prachem cest.*

VRBY

*Nad jezerem závoj tesknících vrb se sklání,
vlasy dívek nad stříbrem hladiny.
Ta sladká tíha květnového rozkvětání
prameny stéká do černé hlubiny.*

*O Angele zpívejte, když paprsek měsíční
v jezeře uspává škeble a lekníny,
o Angele zpívejte, když slípka sní
ve stínech rákosí a sítiny.*

*Navečer přišla, srdce těžké láskou,
na břehu v dlaních pletla květiny.
Černá tuň se nad ní rozevřela,
když objímala rukou lekníny.*

*O Angele zpívejte, vrby, nad kruhem jezera,
vrby rozčeřte svým těžkým snem.
Snad uzříte tu bílou pannu zvečera,
jak pluje mezi škeblemi a vaším závojem.*

JABLONĚ A MĚSÍC

*Jak dívka se vypíala v prstenu vesnice,
tisíci životům život dal kmen.
Z bolestných ran, jež nesla vichřice,
vyplouvá květ, kouzelný květ.*

*Nizko se sklonil měsíc k jabloni,
vrchol v třpytu se rozechvěl,
stříbrná větev teď dotkla se měsíce,
jenž pluje, ve stříbro leptá běl.*

*K vesně se vracíš jak měsíc k jabloni.
Z poupat jak vlnka se vyhoupne květ.
A srdce tvé, jež do noci píše verš —
hoří jak haluz pod stromem rozkvetlým.*

BÁSEŇ Z VESNICE

*Za mraky v dálce skryta dosud luna,
však přisvit plíži se již mezi cestami.
Až vyhoupne se z lesů nad údolím luna,
soumrak svou slávu snese s hvězdami.*

*Dnes děvčata u studni zdrží se děle,
snad zpívat si budou v šelestu lip.
Z hlubin rosa vytryskne rozechvěle,
v nádoby steče zář, píseň, vůně z lip.*

*Nad spánkem domova paprsek v tu noc
hrát bude si v okapu a slídit v šindelech.
Až zazní z věže úder a rozpůli se noc —
tvář chalup rozplyne se v jasu, v modrých snech.*

SNĚŽENKA

*V samotě ve sněhu podél cest
hvězdám se dívám v zrak,
lednové slunce mi stříbří tkáň,
bledost mi vleptává v květ.*

*A mlčí svět a píseň dosud spí,
zhynu dřív, než zatrylkuje pták.
Však zvěstování jsem a touhy vzdech
slib nesu, v kalichu bílém něhu,
na srdce čekající myslím ve větrech.*

MADAME DE C.

PODIVNÝ PŘÍBĚH PANA GRAVEROLA

(Paris 1738. – Z „Lettres historiques et galantes“.)

Pan Graverol, svého času jeden z nejobratnějších a nejmávanějších advokátů nîmeských, seděl odpoledne kolem druhé hodiny samoten ve své kanceláři. Byl zabrán do práce, když vtom vstoupil sloužící a ohlašoval mu návštěvu jakéhos pána, který prý si s ním přeje mluvit v důležité věci. Pan Graverol poručil, aby pán byl uveden, a komorník rozestaviv křesla odešel pro návštěvníka.

Jakmile neznámý osaměl s panem Graverolem, oslovil ho dokonalou latinou řka, že slyšel o jeho znamenitých vědomostech a že přichází z velmi vzdá-

lených končin, aby si s ním porokoval a porozprávěl o otázkách, o které se dosud marně pokoušel a pokouší důvtip starých i soudobých učenců. Pan Graverol odmítl skromně veškeru tu chválu a projevil ochotu k učené při; záhy rozpředla se živá debata a na přetřes se dostaly nejvyšší a nejskrytější vědy. Brzy zanechali latiny a rozmlouvali řecky, a pan Graverol, který ovládal též východní jazyky, měl vbrzku příležitost dáti najevo svůj nelíčený podiv, neboť neznámý mluvil jimi tak dokonale, jako by byly jeho mateřštinou.

Pan Graverol, nadšen nevšedními vědomostmi svého návštěvníka, navrhl mu, aby se šli projít za město, neboť se obával, že by mohli býti někým vyrušeni. Cizinec souhlasil. Byla právě příhodná doba a nádherná pohoda zvala přímo k vycházce do půvabného okolí nîmeského. Když vyšli z domu, zaměřili ke Korunní bráně, za kterou se rozkládaly krásné zahrady a stromořadí. Ježto byl byt páně Graverolův od této brány značně vzdálen, bylo jim projít mnohými ulicemi; cestou ustavičně rozmlouvali, bavíce se co nejpríjemněji.

Než lidé, kteří šli náhodou mimo, zastavovali se a vrtěli udiveně hlavou, neboť pan Graverol, kterého znali, dělal různé posunky a tvářil se, jako by byl zabrán s někým v nejživější rozhovor, ač — jak viděli — nešel nikdo po jeho boku. To přimělo některé jeho

přátele, kteří ho potkali, aby ihned spěchali k jeho manželce a zvěštovali jí, že se její manžel minul buď s rozumem, nebo že se mu podle všeho přihodilo něco nevšedního. Byli za ním ihned posláni sloužící, aby ho přivedli zpět, než nenašli ho, neboť pan Graverol se zatím příliš vzdálil od místa, kde byl viděn, a došel již do stinného stromořadí, kde nikým nevyrušován zabral se s novým svým známým do neobyčejně učeného rozhovoru o nezbádaných a nerozřešených otázkách.

Když vyčerpali starou i novou filosofii a pojednali o záhadách přírody, došlo na tajné vědy, magii a podobné. Cizinec přičiňoval nejduchaplnější poznámky a nejbystřejší závěry vynikající nade vše, co bylo kdy řečeno. Když však počínal ve svých úsudcích zabíhati příliš daleko, přerušil ho pan Graverol pravě: „Ustaňte, drahý pane, naše křesťanská víra nedovoluje nám, abychom zacházeli tak daleko, a nepřekročujme stanovených mezí.” Vtom, když ještě mluvil, zpozoroval k svému prevelikému zděšení, že je samotný, že jeho společník pojednou zmizel. Než kam se poděl? V těchto místech končilo stromořadí plotem, takže tvořilo jakousi slepou uličku, z níž nebylo pražádného východu, a chtěl-li se z ní člověk dostat, nezbylo mu leč vrátiti se touž cestou, kudy přišel. Pan Graverol, poděšen nejvyšší měrou, vyrazil prudký, pronikavý výkřik. Lidé, zaměstnaní opodál

úpravou stromů, se sběhli a obklopili advokáta, jenž se chvěl po celém těle jako osika a byl blízek mdloby. Dali mu napítí trochu vína, které měli s sebou v láhvi, a hleděli ho všelijak uklidnit. Než jeho rozrušení ještě vzrostlo, když mu ti dobří lidé řekli, že ho viděli přicházeti již zdaleka a že slyšeli, jak sám se sebou hlasitě rozmlouvá; ale nijak prý se tomu nedivili, neboť se domnívali, ježto ho znali a věděli, že je obhájcem, že se připravuje na obhajovací řeč.

Pan Graverol byl těmito řečmi a zvláště nevysvětlitelným zmizením svého společníka všecek zaražen a přestrašen; jakmile se trochu vzpamatoval, spěchal ihned domů, kdež zastihl vše v rozechvění a ve strachu, který vyvolala zpráva, již přinesli přátelé jeho manželce. Když pominulo první zděšení, vypravoval jim, co se mu přihodilo, a když se o tom roznesla zvěst, tvrdilo se záhy po městě, že u pana Graverola byl návštěvou – sám ďábel. Přeložil O. REINDL.

NĚKTERÉ POJMY PARLAMENTOLOGIE

...Zpozoroval jsem potom žirafu, která ohýbala krk před každou z těch osob, a u jedné unaveného medvěda, jenž z hluboka chrápal.

Oněco dále přicházelo zvíře, jehož druh nebylo možno určit, tolik různobarvá byla kůže, pokrývající jeho plece.

Uviděl jsem pak ohaře, který očmouchával hned čumák prvního zvířete, hned plece druhého, jakoby byl měl strach o svého pána.

Uviděl jsem mnoho výrů, jakož i husu bílou jako sníh a opici, která se pošklebovala a posuňkovala...

MACHIAVEL, ZLATÝ OSEL.

Když pan Soliveau, nově zvolený poslanec za Průměr Nižších Vrstev, vstupuje ponejprv do Sněmovny nebo do Senátu, a když si prohlíží značnou rozmanitost tvarů, které tam jsou shromážděny v tak údivné pestrosti, že obecenstvo galerií jest jako úžasem a bázní, nemůže si zabrániti, aby nevelebil vznešených úmyslů Prozřetelnosti a harmonických zákonů Přírody, i jme se šeptati s Buffonem: ..Jeden a týž Tvůrce učinil z ničeho tyto shody a tyto

rozdíly, jeden a týž Tvůrce dal senátorům jejich truchlivé vzezření, ba možno říci jejich chmurnou zamlklost, poslancům pak jejich tak různé zpívání, jen On vložil těmto do hrudi nebo do chřtánu zrovna celou lyru a kytaru, aby každý zpíval po svém způsobu...

Kdo by nebyl vskutku opojen a takřka stížen závratí při pohledu na tuto mnohonásobnost povah, čímž každé zvíře lze od druhého rozeznati; jedni mají ohromnou hlavu, jedni zahnutý fifák; jiní dlouhé krky a dlouhé nohy; ten není než břicho, ten zas jen a jen tlama; někteří jsou pouze oči, onino zase jen sluchy; jedni se mohou stěží pohnouti, tak jsou líní; neučiní ani padesát kroků za den a přece pychtí žalostným vzdycháním; jiní zase tolik žízni po pohybu a akcích¹⁾, že se nespokojují dvěma nohama od Pána Boha, ale nepřestanou, dokud jim někdo nevrází třetí do zadnice. Kdo by se nepodivoval geniu, který tato vznešená místa zalidnil nepodobně se různíci jedinci, a nestál by v úžasu před bohatstvím toho svrchovaného důmyslu Voličova, jehož přičiněním každý poslanec nalézá potravu, která mu přísluší, takže není nedostatku v žádné části jeho rodiny, ale naopak vládne tam hojnost a nadbytek?

Nikdy by p. Soliveau sama sebe nerozeznal v tomto davu, kdyby neměl několik prvopočátečných pojmů vědy parlamentní čili parlamentologie. Toto odvětví zoologie dostihlo, díky pracím Cuvierovým a Geoffroy Saint-Hi-

---

¹⁾ Odtud jejich jméno akcionářů.

laira, jistého stupně přesnosti. Podle klasifikace, kterou tito autoři přijali za základ svých studií, třída parlamentníků se dělí ve dvě větve, a to podle stavu a způsobilosti nervové soustavy. Jsou to: *Poslanci* čili *Obratlovci*¹⁾ a *Senátoři* čili *Měkkýši* (mlži a plži).

A. — *OBRATLOVCI*. — V odvětví Obratlovců čili Poslanců nalézáme nejprve jistý počet parlamentníků, kteří se vyznamenávají tím, že mají krev teplou, také rodí živá mláďata, a že tělo jejich jest potaženo koží, více nebo méně pokrytou chlupy: toť ssavci. U některých údy jsou přetvořeny v ploutve: to jsou sledi. Z parlamentníků nejvíce k plavání jsou uzpůsobeni ministři, a tomu pranic neškodí, když slyšíte, že tu a tam některý se utopil v chrchlu²⁾ jiné strany, což jest dosti trapné i pro oběšence. Jiní se pohybují lezouce: říkáme jim plazi. Konečně ještě jiní létají: to jsou ptáci.³⁾

Ssavci. 1° *Lidé*. Tato zvířata náležejí dnes druhu úplně vymizelému, památky po něm se zachovaly z doby kamenné⁴⁾; v parlamentě není z nich ani úlomku.

---

¹⁾ Zde však to nesouvisí s obratlemi, nýbrž proto se jim tak říká, že se snadno obracejí se strany na stranu.

²⁾ Franc. rčení: *un homme malheureux se noierait dans son crachat*, česky jest: nešťastný i ve svém chrchlu se utopí, nebo koho se neštěstí chopilo, ten i nos utíraje palec si vymkne, což se snadno stává ministrům.

³⁾ Čili jak se říká *ptáci*.

⁴⁾ Ve francině se to autorovi velmi hodilo, neboť Pierre (skála, kámen) jest zároveň jméno staříckého hlavního tajemníka Sněmovny

2⁰ *Opice* různých druhů. Jistá z těchto zvířat nejsou bez jakýchsi záblesků rozumu. Buffon vypravuje, že byl svědkem následujících výjevů: Viděl jsem jedno z těchto zvířat, jak podává ruku, aby vyprovodilo lidi, kteří je přicházeli navštěvovat, jak se s nimi vážně procházelo, jakoby patřilo do jejich společnosti: viděl jsem, jak si sedá za stůl, jak rozvinuje ubrousek, utírá si pysky, dobře drží lžici, vidličku i nůž, jde si pro šálek i tácek, bere cukr a sladí si čaj, vše to bez jakéhokoliv popudu leda na pouhé znamení nebo slůvko svého pána, a často i samo ze sebe. ¹⁾

---

francouzské. Obrazně arci se to vztahuje na dobu, kdy Moc byla zbudována na Skále. oproti nynějšímu budování na pisku, jímž jest drobný lid.

¹⁾ Buffon nezaznamenává tyto stopy intelligence jen u těchto zvířat. Svědčí o tom tato stránka o myších: „Myši, na první pohled bážlivé a divoké, ukazují za jistých okolností údivný důvtip. Jsou známy myši, které otevřely nádobku s olejem, jež byla přikryta látkou a o vázána nitkou, pak jedné ze sebe pomohly tak, že mohla namočiti ocásek v oleji, jež pak dávala olizovati svým společníkům.“ Uvádíme toto místo jen pro jeho zajímavost, neboť mezi parlamentníky, ani mezi těmi, kteří navštěvují myši polní (ve francině se tak říkávalo lidem pracujícím v poli), nikdy nebylo viděti, že by se byl který propůjčil k těmto nevinným hrám aspoň ne v naší přítomnosti.

H e i n r i c h E d u a r d J a c o b :

ABSOLUTNÍ UMĚNÍ TANEČNÍ

Jak ještě dnes leze australskou pouští ptakopysk, domnělý to útvar z ptáka a ssavce, tak žijí také ve všech uměních stále tvary biologického minula. Snad jest foxtrot, jehož poskakováním otřásají se nyní naše mondainí salony, odnožem staršího útvaru tance. Co asi znamenal tanec v pravěku? Zaklínání napodobením: talisman. Divoch, jenž se děsil bouře, přivěsil si poplašný bubínek a skákal tak dlouho a tloukl tak dlouho, až se sám pokládal za boha hromu. Ostrovní obyvatelé lichotili vlnivými pohyby stehem sytému moři, aby dalo ryby a nepohlcovalo člunů. Tanec byl orgiastikou, únikem strachu. A kdo se vtělil s napodobující zběsilostí v příliš obávané bytosti — v kámen, hada, medvěda — ten se stal jejím bratrem a stejnou mocností. Ten ztratil bázeň před ostatním, před cizím.

Když se však lidé stali bezbožnějšími, ztratili tuto nutnost. Z jejich tance — ne již puzeného pověrou k napodobení přírody — povstal balet. Nebylo již vnějšího světa k zaklínání; tu objevil člověk esteticky chápající možnost vlastních svalů. Vypěstoval na tyči ohebnost nártu, pružné síly kloubů. Přetvořil tělo více než vojenskou kázní v hračku vůle. Musil-li vyděšený člověk v starém napodobujícím tanci prchat před sebou samým, bylo nyní s chladnou radostí pěstěno lidské nad-tělo. Před stále výše stupňovanými požadavky skeptických evropských parket skákala na drátě nahoru a dolů gázová sukénka, v níž vězel člověk.

Dva minulé biologické tvary. První sebou škube v salonním groteskním tanci — a že druhý ve velikých jednotlivcích přežije i smrt, ukazuje Anna Pavlovna se svými Rusy. Ale obě tyto formy již neodpovídají našemu cítění. Naše doba se stala zbožnější než doba baletu a zároveň méně pověřčivou než doba totemu. Odhaluje ve všech uměních člověka. Člověka vázaného jen zákonem prostoru, nadaného přirozeným svým tělem, zpříma postaveného na tuto zemi, bohorovného, absolutního; jest velikou zásluhou Rudolfa de Laban, který od počátku války učí ve Švýcařích, a jeho pomocnice Mary Wigmanové, že tohoto člověka podal co předmět a nástroj tanečního umění.

Příroda vytvořila tanečnici všech tanečnic, vážku; propůjčila jí toto tělo, naučila ji tomuto křehkému a nikdy nezlomitelnému víření teninkých křídel, náhlé-

mu kormidlování, blesku letu a nehybnému stoupání ve vzduchu. Což může dnes — v této lidské době bez bázně — být estetickým úkolem tanečnice napodobiti tento hmyz? Jaká ztráta tvarů by nejdříve musila nastati, jaká také ztráta hodnosti, protože lidská hodnost jest přece specificky jiná než hodnost vážky! Jaké nedorozumění: měli bychom vyloučiti jednu dokonalost, abychom nabyli druhé? Proč? Ani také nejdokonalejší lidské napodobení přece vážky nikdy nedosáhne. Proč tedy? Dvakrát proč?

Musí se uznat — a člověku vnitřně pokrokovému to také nemůže zůstat skryto — že lidské dílo nemůže zůstat souběžným s dílem přírody. Ale člověk sám — člověk jako tvořitel se může vyrovnati přírodě; může se postavit nad ni, jako se před miliardy let příroda postavila nad něj. Se zažitkem nejvyšší odvahy v hrudi to může a smí. Příroda plodí beze smyslu a plná smyslu, dle zákonů vlastní smyslnosti. Člověk nechť též plodí beze smyslu a pln smyslu dle zákonů vlastní smyslnosti. Příroda dává přednost kuželovým řezům. Každého léta znovu plodí nádherný ellipsoid svých švestek, zlatou parabolou hrušek a astronomicky správný tvar pomorančů. Ale musí to některého malíře vázat? Nosí-li v hrudi zákony jiného světa, smí malovati své ovoce místo v křivkách ve tvaru dýky, a říci: „Pohleďte jen na tu špičku —!“

Toto: „Es muss nicht so sein — wo anders ist anders“ — řekl první v literatuře Paul Scheerbart. Tento

veselý polykač ohně jest vlastně otcem absolutního básnění, ačkoli ještě rámoval své tvarové zázraky racionálně — humoristickými povídkami. Scheerbart spí. Ale jakou radost by musil míti z dnešního tance, který není již následováním příkladu, ale sňatkem s nekonečnem!

Zasnoubení se prostoru: to jest v mnoha variacích nejniternější název všech tanců Mary Wigmanové. Vstoupí-li tato tanečnice na scenu, tu jest cítiti v té sebezkomající vteřině, která předchází prvnímu pozdvižení paže neb nohy: zde stojí homo — člověk. Zde stojí „nic — než — člověk“. Člověk bez historické vzpomínky. Ne miliardy let starý pravnuk jiných lidí a zvířat. Zde stojí bytost bez ctižádosti biologicky se připoutati nazpět, také bez ctižádosti vypěstiti klouby na úkor mozku, srdce, důstojnosti; ne vážka, ne baletka. Právě teď stvořil Bůh svět, nyní vstupuje naň první člověk, šťastně udiven, a orientuje se v prostoru. Skok — zanícené rozpráhnutí paží v pravo; jest tedy nějaké „v pravo ode mne“ — o zázraku! Vypětí celé hrudi, zaváhání, žhavé odvážení se v levo — jest tedy nějaké „v levo ode mne“ — o dive! Člověk právě Bohem v prostor postavený klesá dolů plynými pohyby, uvolněný, a žasne: jest nějaké „nahore“? Jeho paže opět se mění v klouby, klouby v měď. Stoupá, zdraví nebe, blíží se. Dorůstá k němu. Ale nestane se ptákem, není dáno člověku létat. Paže není perutí, jest něčím jiným, nekonečně ušlechtilým, dojemným a schopným řeči jako tvář. Jednou jen tu jest; neboť

všichni ostatní tvorové mají pazoury, drápy, nástroje, tlapy, šplhadla, nikdo jiný nemá paží — jen člověk. A těmito jedinečně mluvícími pažemi zdraví Mary Wigmanová, první člověk, dolů. Dolů? Balet učil: není žádného „dolů“. „Býti lehkým.“ To bylo nejvyšší; uniknouti tíži, zemi. Člověk však jako pravdivý tvor ví, že jest nějaké „dole“ a tíha. Ví a spokojuje se tím, že se nemůže odpoutati. Nestydí se věřiti ve svou tíži. A že jest přitahován, že ho přes svou nádheru světový prostor neuniknutelně omezuje, to mu dává jen novou chuť a důležitost.

V šesti rozměrech, nahoře, dole, napravo, nalevo, vpředu a vzadu se pohybuje tanec Wigmanové. Téměř bez hudby, často pouze podškrtnut údery v gong. A k této odhodlané opravdovosti, která již není ochotna vyvolati v nás vzpomínky, postupují též jiní umělci se snahou proniknouti z relativního do absolutna. Omládlí, vyrostlí v jiných mezích opouštějí náhle sladkost nejkrásnějšího svého úspěchu a věnují se pokusu. Alexandr Sacharov byl hned ve svých počátcích vrcholem impressionistického tance, mistrem historické flétny. V jeho těle, vypěstěném bez míry času, tančí spolu všechny kultury. Jako štíhlou zvonici obepínají ho minulé tvary. Tesal na svých pažích jako sochař na žlábkovaných sloupech. Jeho ruce byly madrigalem. Působ, s jakým rozpínal a stahoval prsty, měl starobylé kouzlo. V tanci jeho „barokního bakcha“ se vyvíjela v této zafatě přesně ruce technická krása archi-

medovské hlemýždí linie, a když pak bylo viděti u pozdvižené paže ruku vinouti se rozkošnický v kloubech, pochopil se duch osmnáctého století. Ale Sacharov nebyl chladným sběratelem. To mrtvé, co tento kouzelník spatřil, se v něm uspořádalo a jemu přispůsobilo. Jeho teplá krev zapálila každou vzdálenost i blízkost. Rubíny nezůstaly na něm kameny. Staly se kyslíkem, rudými žilami. Proto se též směl odvážiti kostýmů, které by každého jiného zabily, a moře látek, která hrozila zadušením. Jemu se nemohlo vytknouti přeplňování, protože je hned přetvářel v život. Ale již po léta vře v Sacharovu něco jiného. Chce pryč od podmíněného, pryč od předlohy krásných rytin, antických vás, náhrobních reliefů. Ve svých posledních tancích přivádí jisté možnosti na cesty podobné Labanovým. K čistému a náboženskému výrazu. To jest zázračné, šťastné na novém umění tanečním, že jím nemůže nikdy být úplně sbořena stará technika. Studium svalů — jak se to vycifuje u Sacharova — zůstává právě studiem svalů, a rozumní vyloučí baletní umění nohou nesnadněji, než se rozšíří oduševnělejším způsobem na trup a paže. Tak nemůže snaha tanečního umělce právě nikdy míti v sobě něco polemického proti dřívějším uměleckým cvikům. Veliká škoda, že se to nemůže říci vždy o abstraktní literatuře. Zde, pro můj vkus, panuje ještě příliš často toto: „E-patez les bourgeois“, a tato napříč se stavící vůle odnímá uměleckému dílu cenné síly.

Čistě tedy dokázal Sacharov dáti nástroj svého těla ve služby nových, neposkvrněných ideálů — a ještě snad čistěji než tělo vlastní, tělo své společnice Klotildy von Derp. Jí beztak nebylo tak blízko nebezpečí historicky přehnaně zřasněného (kterému se dovedl Sacharov temperamentem vyhnouti), jako jejímu partneru a choti. Přes veliké technické znalosti, o které má Klotilda více než ta Greta, která „tančí pouze obličejem“, náležela přece od počátku k příbuzenství Wiesenthalové, a duševní parfum, který z ní vycházel, byl vření kůry první jarní hrušně a nesměle promodralého březnového dne. Vše pantomimické, co ještě zastavovalo cestu tomuto nejčistšímu vyzáření teď Klotilda von Derp odhodila. Jako něco zcela ušlechtilého a jedinečného stojí nyní na scéně. Jest člověkem-děvčetem, ničím více. A v humoresce, kterou tančí, se to povznáší k nejvyššímu duševnímu výrazu. Zde se sráží přirozená dívčí nesmělost s prvním probuzením svévole. Smějící se uvědomění sebe v údech jest zde, něžné vysmívání se tomu, že má člověk nohy a může jimi házeti. (Jaké to podivné výtvořky, tyto nohy, právě vyšlé z božích rukou, nám připojeny a darovány. Ale zkusme nejprve, zda nám doopravdy náležejí!) To se podobá, přeneseno v lidské, tichému duševnímu pochodu psa, který otáčeje se chce chytiti ocas kočky, která se líže se starostlivou prostotou; to vydechuje ve své milé bláznivosti nadšený dík nahoru, něco hluboce náboženského. Zde již není vůbec žádného

pokusu, ale jakási veselá dokonalost v sobě. Jest to tak krásné a tak nesmírně moudré, jako barevné plynové mraky a červené mléčné dráhy na obrazech malíře Giacomettiho — které, protože jsou tím nejdojemnějším a nejsubtilnějším — přesvědčují nejdříve a nejdůkladněji současníka o abstraktním umění.

Myšlenky špatné, pod směták . . .

„Plivátko“ jest zařízení nedostatečné. Tímto titulkem jakoby se chtělo odbyti žertovně, co jest přece tak vážné. Rozum lidský se rozpadá jako veteš; jest teď málo říci, že ho ubývá. Od Blanc de Saint-Bonnetova „ubývání rozumu“ pokročili jsme již skoro o celé století. Blázince již nepostačují, pomatenci přednášejí s kathedr, ve spisích se to hemží myšlenkami nedomrlými,¹ zlými a klamnými, úmyslně podvodnými, šalebnými, pochumlanými, potměšilými, pošetilými, nablblými, zkrátka špatnými, jež pramení odjinud než z touhy po poznání a pravdě. Rozum se potácí jako opilý, a hledajíce příčinu, můžeme říci s J. J. Rousseauem: *Tím, že chtějí lidé býti, čím nejsou, konečně uvěří o sobě něco jiného než co jsou, a hle, člověk se stává pomatencem.*

Bude tedy užitečno tu a tam vyjmouti takovéto špatné myšlenky, jak jsme se již pokusili v minulém „Plivátku“, a jak jich tuto zase několik následuje:

... jaksi zatvrzele sledoval pravdu a ctnost na útraty humoru a štěstí. — F. A. Swinnerton, *Čistá žena*, čes. př. p. 118.

¹ Bylo mi kýmsi namítnuto, že nedomrlý jest slovo necudné. Jest to od umřítí, tedy co nemůže umřítí, co chcípá.

Pravda jest souhlas pomyslův. Spokojujeme-li se jen s výsudky, které plynou z daných pomyslův, zakládá nalezený souhlas pravdu formální. Myšlenky vyhovují požadavkům správnosti. Hledáme-li souhlas pomyslů s objekty, jdeme za pravdou materiální, jenže v tomto případě otázka po kritériu pravdy, t. j. vystihuje-li myšlení svůj předmět, zda se s ním kryje, vede v nejposlednějších svých důsledcích k záhadám noétickým. Život a vědy empirické spokojí se tu se zkoušením, experimentem a počtem. Z á b a v Ottově Nauč. Slovníku pod heslem *Pravda*.

Co se pak týče obsahu víry, zajisté je v každé celek světový více méně krásně zobrazen, a tento obraz co obraz bez ohledu, pokud pravý jest a skutečnosti přiměřený, líbí se naprosto víc nežli skutečnost postrádající ducha, řádu, účelnosti, jednoty, spravedlivosti a mravnosti vůbec, skutečnost, jakž ji svědomitá světská historie líčí . . . Vyložiti vznik a průběh citu náboženského v jednotlivci, jeho podstatu popsatí a jeho oprávnění mezi ostatními výjevy mysli pochopiti, jest úkolem *d u š e v ě d y*. Totéž provésti u velkém, vysvětliti totiž cit náboženský jakožto působivou moc v životě národův a celého plemene, obrala si novověká nauka, totiž psychologie národův čili *r o d o d u š e v ě d a* (Völkerpsychologie), atd., — skoro vše v § 16. *Básnictví a náboženství* v Durdíkově *Poetice*.

Zem, bojující proti celému světu. Ale jak *nevojensky*

působí ti první sovětští vojáci proti Polákům v jejich pestrých uniformách, nad nimiž ční nakroucené kníry jako bodáky! — Josef H o r a, *Hrst dojmů*; Red 2, str. 55.

Moskva. Pohled z oken hotelu na Kreml s jeho barbar-skými architekturami, paprsky zlatých chrámových střech v studeném slunci, *sníh a vítr, podivný vítr, proudící z daleka, jakého u nás není.* — *tamže.*

Internacionála v této zemi starých kořenů, v tomto *bezvětrí tisíciletých tradic* ruské vesnice, nad touto nekončností, jež ve své pustotě a v očekávání života jest pro Evropu *už staletí neznámým X.* Ale rovnice dospívá k řešení. Pomalá zima sněží nad městem, ale jeho útroby sálá zmocněný život, *skoro jako horečka.* — *tamže.*

Toto město, tato zem, dostaly injekci, *aby dohonily svět*; (viz výše: Zem bojující proti celému světu...) — *tamže.*

V Pardubicích v den 60. narozenin *tvůrce moderní české kritiky*, F. X. Šaldy, 22. XII. 1927. — Závěrečná poznámka v pitomé povídce „První přijímání“, již sepsal Šalda a vydal Vlastimil Vokolek v Pardubicích.

„Věř si každý co chceš, jen pravdivě a správně podle uznaných zásad žij, neboť *nezáleží na tom, co věříš, ale jak žiješ.*“ — „*Obec Nového Lidu*, volné sdružení idealistů, kteří chtějí zkrásnit svět a uskutečnit vše dobré a pravdivé.“ — Tak to mají v programu, shrnutém v desa-

teru pravidel. Vydává to Pokorný a spol. v Brně ještě s jinými veřejnými hlupotami.

V tom právě: v přírodě a jejím člověku vidíme tedy zásadní podstatu, vytyčující správnou cestu i konečný cíl lidského ducha. — Emil Zegadluovicz: *O družině Čartakovské*, v Akkordu z 1. února 1928 str. 57. — Napsal to básník v článku jinak velmi dobrém. Jsou v něm ještě tato špatná místa: „*člověk bijící tepnou globu ve svém historickém pochodu z věčnosti do věčnosti;*“ — v shluku elementárních sil, *které jsou přikázáním . . .*

Objektivität erwarte man nicht, dieses Verschmähenswerteste an jedem kritischen Bemühen. *PAUL EISNER* v Prager-Presse: Eine neue kritische Methode.

„Základní prvek actionis catholicae, farní výbor, se skládá ze zástupců stávajících organizací (misijní sdružení, svaz charity, spolek katol. rodičů a přátel křesť. výchovy, Orel atd.) . . . *Bylo by nemoudré stávající organizace rozpustiti a je přetvořiti podle zásad actionis catholicae. Tu by lepší zařízení napadlo zařízení dobré.*“ — Pastýřský list československého episkopátu o Akci katolické, v lednu 1928. Tím jest schisma, dosud tajené, zřejmě vyjádřeno.

V y k l i z u j e m e

(p o ž n í c h 1928)

Bud' úplně nebo zčásti! Tím se zde octla jména spisovatelů, z nichž sice není všechno vyklizeno, ale stali se podezřelými tím, že mají ve svých spisech více nebo méně hlupot, bludů, špatností a nevkusů, a že tedy jest třeba k nim přistupovati s velkou opatrností. Proces vyklizovací byl vykonán v dřívějších Nova et Vetera, Kursech a Arších, vydávaných při Dobrém Dile ve Staré Říši na Moravě. Novější vyklizení jsou na svých místech odůvodněna.

Kdo si chceš koupiti knížku nebo nějaký spisek, nahlédni napřed do tohoto seznamu, a tam po abecedě prohlížej jména, zda autor, na něhož chceš obětovati peníze, není zde zanešen. Najdešli tu jeho jméno, buď opatrný. Dílo jeho si napřed ve veřejné knihovně prohlédni a teprve pak kupuj, neboť v tomto seznamu jsou sepsáni autoři podezřelí nebo zavržení hodní.

Obecná klausula: Denní noviny (žurnály), ranní i večerní, jak známo z dějin buržoasní éry, jdou samy sebou do záchodu.

Upozornění bibliofilům a aukcím tiskových vzácností: Tyto noviny budou za čásek nejtrapnějšími sběratelskými objekty, neboť už teď, chcete-li něco vyhledati v číslech před půl rokem vyšlých, nemůžete se jich nikde dopídití.

Ostatní řadíme podle abecedy.

- BATĚK, Dr. Alexander, *Atlantis*.
- BAUDIN E., *L'Évangile*, zbytečné.
- BAZIN René.
- BERAK Jaromír, O tom, jak modrá hvězda svedla dvě děti k daleké cestě; revue Host, únor 1923.
- BÍLEK František, umělec, když spisuje.
- BOVE Emmanuel franc. spisovatel.
- BRACH Paul.
- BRANISLAV Frant., Z večera k půlnoci . . . revue Host, únor 1923 p. 146.
- BRASSAC et J. Ducher: Manuel biblique ou Cours d'Écriture Sainte à l'usage des Séminaires.
- „BRJUSOV“ R. V., *Tváří v tvář*. Hra o české víře v r. 1918. Springer v Praze 1921.
- BROUSSON Jean-Jacques.
- BUBELOVÁ L., *Dítě*. Laichtrova sbírka laciného písemnictví. Děfinskosti. Takové knihy pomalu vytlačí Historii. Každý se spokojí sebou. svým „místem“ a svým dítětem.
- CLIFTON dr. Leon. Sprosté čtení.
- COEUROY André: Musique et Littérature. Paris, Bloud, 1923. Kde kteří literáti! Zola, Barrès, a všechno potmě.
- ČAPEK Jan B.
- ČAPEK Karel. Nová odůvodnění viz v Durychově knize „Ejhle Člověk“.
- „Český svět“, illustrovaný český týdeník.
- ČUPR, dr. Frant. Špatné výklady poesie staroindické.

- DAUDET Léon, *Les pièces d' un procès* — „L' Action Française“ et le Vatican“ — Préface de Charles Maurras et Léon Daudet, 1927.
- DEBERLY Henri, *L' impudente*, 1923. Lidé zralí na vyhubení. Podle podobizny v La Nouvelle Revue Française se zdá, že autor sám byl oním milencem, s nímž „ona“ dělá jako s harem.
- DLOUHÁ B.
- DMOCHOWSKI Jean.
- DOSTÁL Jos. Mladý Šalda, Akkord, 1. února 1928, str. 55.
- DUBSKÝ, Dr. Ota.
- DURDÍK, dr. Josef.
- DYMEŠ Ladislav, *Ze Světa do Světa*. Básně. Paprsek v Pardubicích. „A modlil se k svatému hlomozu.“
- FIESSINGER Ch., *Les Défauts, réactions de défense*. A. Maloine, éd. 1924. Materialistní moralista.
- FINOT Jean, *Štěstí základem mravnosti*. Vydali v Praze.
- FONTELROYE, franc., básně neurčitého dění, mělké, v oblasti smyslů a pudů.
- FOUQUE Robert, franc., špatná filosofie, špatná báseň netrpělivosti.
- FOURNIER Christiane, *Adam, Eve et le Serpent*. Studentské, nedospělé spisování.
- FRANTEL Max, *Joyeuses Anecdotes*. Bledé, mdlé vtipy lidí prostředních.
- FRANCE Anatole; nové odůvodnění viz v knize Bernanosově „*Pod Sluncem Satanovým*“ na konci, kde v postavě Saint-Marinově jest věrně vyobrazen.

FRAPPA Jean-José, *Les vieux bergers*, 1919.

FROMENTIN Eugène, *Dominik*, román. „Literatura snadná“, řekl by Barbey d' Aurevilly.

FUCHS Alfred, se vším všudy.

GAULTIER, Jules de: Vývojovec, věřící vědy, psavec.

GIRAUDOUX Jean, *Zuzanka a Tichý Oceán*. Sym-
posion, Praha, 1927. — Zde to hrá metaforami, jako na jemně
zčeřeně hladině mělké vodní nádrže; drobné vlnky blyští se mě-
ňavě na slunci, tetelí se a čtveračí, až oko svědí. To dlužno při-
znati: Je to dosti veliké umění vysypat najednou z rukávu tak
skvělou metaforickou tříšť, aby byla zvěčněna tato Zuzanka, jež
věrně o sobě pravi na str. 166: „Má duše je cosi velmi nepatr-
ného a buržoasního a nikdy v ní nevidím ani stínu neznáma...
Má duše je hodné děvče“. Její citový život je takto komento-
ván: „zuby jsem tiskla úzkostí a proto, že držely špendlíček;
hlavu jsem nakláněla dojetím a abych si nepopletla rozpu-
štěné vlasy“ (str. 22). Když to vyslečete z tohoto lesklého
metaforického brymboria, zůstane vám v ruku ubohé buržoasní
trdýlko, pěkná courýnka s drobnými penízky citů a malou spo-
řitelní knížkou fantasie, dobrá partie pro „kontrolora měř a váh“.

Vážná poznámka (t. j. když se do opravdy hrdinka díla *váží*):
Až se plemeno takových Zuzanek rozšíří po zemi, pak vězte, že
jest Potopa za dveřmi. Prodnešek, pro reální svět římského práva
jen jedno užitečné určení možno si přimysleti pro tyto Zuzanky:
Když by město bylo již dobyto, ponechatí je v ruku plenníků
a vojákům v táborech kolem města, aby se do syta pobavili...

GORKI. Tohoto spisovatele jest třeba přebrati. Něco se zachová,
mnoho se vyklidí. Zachová se, co čerpal z přímé zkušenosti s li-
dem, když byl ještě tulákem. Úhrnem však Gorki není člověk
celý. Kdyby byl vyjádřen pro náš zrak tělesný nízkým lesíkem, vi-
děli byste, že jednotlivé stromky tohoto lesíku mají ulámané vrš-

ky. Jako by jim prošel nějaký uličník. Gorki nedorostl, není v pořádku donošen. I v sebe menší povídce je to patrné po několika odstavcích. Dílo samo mu nepřivodilo jeho slávu. To učinila spíše tendenční stránka jeho povídek.

GÖTZ František, k filosofii a estetice nového umění. Popletený psaním; řeč u něho neplyne, teče.

GRANDMAISON, Geoffroy de, *Španělsko a Napoleon*, spis hanlivý, intelektuální úrovně *Correspondentů*.

GREY Zane, *Tajemství Arizonské divočiny* - Falešně „poetický“ román. Mistry úžasně blbě.

GUILLOUX Louis, franc. spisovatel.

GUYAU, J. M., špatný filosof franc.

HANZELKA František, slabé povídky.

HAŠKOVEC Miroslav, slovní zbytečnost.

HEHN dr. Joh., špatný bibliista.

HLÁVKA Miloš.

HOREČKA F. R.: *Den a Noc*. Výjev z dějin světla. 1928. Nakladatel Jan Pospíchal, Praha. — Alegorisující oblékání školní učenosti v pestrou parádu blyskavých metafor, vybíraných ze šaten prorockých kousek za kouskem, a zde shromážděných v takovém množství, že by se jimi kolik marnivých dívek Israele obleklo, jak stojí psáno u Isaiáše: „střevíc a měsíčky, a řetízky, a zápony, a náramky, a čepce, a kadeřadla, a podvazečky, a sponky a voňavky, a náušky, a prsteny, a drahé kameny na čele visící, a víčky, a plachetky atd.“, s konečnou domácí výzvou: „Myši a potkani, chutě do svého živlu, vždyť i smetiště mají svou vůni!“ A protože allegorisace jest povrchová, pronikáte ji snadno na dno; jste zajisté také lidé študovaní, a snadno převedete si vzdá-

lený smysl jinotajný na reality dostupnější. Tak na př. pobídka prázdninovým lidem: „Dobytku, rozlož se do měkkých, lichotných vůní a přežvykuj dojmy slunného dne!“ (str. 27).

HORKÝ Karel.

HOSTOVSKÝ, Dr. J., *Tragika v životě a díle Ruských spisovatelů*, 1925, Edice Paprsek v Pardubicích. Zbytečnost. Hlediska nízká. Místo takovýchto spisů lépe jest čísti přímo ruské autory.

CHALUPA Dalibor, *Paterno výkřiků odhodlání*: revue Host, prosinec 1922, p. 65. Nesmyslné horování, místy zveršovaný politický program.

JAROSZEŇSKI T., *Chimera*. Sprostavé čtení.

JENSEN Johannes V., *Ledovec*. Velmi nízká inspirace.

JEŘÁBEK Čestmír.

JEŽEK Karel Hynek.

JIRKO Miloš, *Chvála vlaků*. Slabé.

JOHN Jaromír, *Tátovy povídky*.

KIDD Benjamin, špatný filosof.

KISCH Egon Ervin, *Pasák holek*. Bídne čtení.

KLIKA Stanislav, *Prach jsi...* Právě tam k nebožtíkům na hřbitově: „jak jste hloupí, že jste zemřeli“ (str. 9).

KNAP Josef, *Díseň na samotě*. 1924.

KUBIS Adolf, *Ve službách národa*. 1927.

KUNĚTICKÁ Božena Viková. „Chraňte nás zdi od veliké plynulosti a tekutosti těchto prós.

KVAPIL František, *Bělohorské Melodie*, 1873—1875.

LAFUE Pierre, franc. spisovatel.

LAICHTER, Dr. Jos., *Uměním k životu.*

LEŠEHRA D Emanuel.

MALÝ Rud. I., *Jasnýma očima.* 1920.

MAREŠ F., *Pravda nad skutečnost. O náboženství,
o věrách a církvích.* Jiný příspěvek k profesorským mudám.

MARCHANTOVÁ Bessie.

MARSAN Eugène.

MARTYN Wyndham.

MAS Raymond de.

MASERAS Alfons, katal. spis.

MASSÉ Daniel.

MAURET, Dr. R.

MAURRAS.

MÉRÉ Charles.

MÉRIMÉE — Kuncíř. Hned tři svazky najednou, když by byly stačily dvě tři povídky ve Světové Ottově! U Meriméa ta jeho drzá posměvačnost přirozenému i nadpřirozenému dobru, pak jízlivá schválnost, s níž umíněně nedbá rozdílu mezi dobrým a zlým u svých „hrdin“, to jeho stálé zdůrazňování špatnosti a dopřívání vítězství jen zlým, jakoby věřil jen v princip Zla, pobuřuje vás až za hrob, takže se pranic nedivíte středověkým vykonavatelům pohrobní spravedlnosti, kteří, jakož jim zákony velely, vyházeti museli lopatami z posvátné půdy shnilinu faráře Viklefa, „Proměňoval zkrátka všechno to zlo, jež mu vyplynulo z jeho známosti s tím bezbožníkem, v dobro a byl za to stejně vděčný, jako má býti vděčný žák svému učiteli“ (II. str. 308.). Zlo jest mu hodnotnou látkou, z níž jako z dřeva robí dobro, oč se už před ním, arci beze zdaru, pokoušeli všichni kacíři antimonismu. Kromě toho má i takovéto hloupé věty: „Doufal tedy, že ho vy-

provokuje k souboji, v němž ho pak zabije ve *smrtelném hříchu* a utratí tak zároveň jeho tělo i *jeho duši*". Hlupák! Zkrátka, nestydatý padělatel historie a zlomyslný na cti utrhač všemu katolickému, milující tmu a nenávidějící světlo jako škvor, usazený ve skulinách kolem velkých věkovitých památníků. A tohoto bezbožného atheistu vydává pobožné vydavatelstvo Kuncířovo, jež má též z „Římských kuchyní“ jakýsi pochvalný dekret.

MIGNET M., *Dějiny revoluce*.

MIR, Don Miguel; *proscripserunt, damnaverunt*, 1923.

MORHANGE Pierre, *Cinq Fragments*.

MUIR Augustus.

NOR A. C.

NORDMANN Charles, *pavědecký fantasta*.

NUŠIČ Branislav: *Ramazanské večery*. Vydal A. Srdce v Praze, 1926. — Mravy balkánských, a zvláště srbských Turků, Mohamedánů. Líčení jest věrné, povídkové, snadno se čte. Ale pro zábavu. Intelekt není dosti zaměstnán, a po přečtení jednoho, dvou kousků další už netěší, zdá se vám vše na jedno kopyto. Dojímá více smyslnými fakty a sentimentálními výjevy než uměním, a kdo není dosti obrněn, kdo není jak ždá sv. Pavel v epištole k Soluňským (V, 8) „oblečen v pancíř Víry“, načichne snadno nezdravotou těchto musulmanských mravů. Právě proto, že Nušič nemá umění s dostatek; jaksi čtenáře, jenž musí sám ze své obrazotvornosti dosazovati, do mravů těch zatuchlých a zkysaných zamíchá, a nečistota na vás ulpí. Neumí jako bratři Tharaudové učiniti z mravů vyvýšené jeviště, od něhož jsme oddělení světly, náповědou, jenž sleduje věrně text originálu a hudbou. Zkrátka četba nezdravá.

PASSOS John Dos.

PAULHAN Fr., *Le Mensonge du Monde*.

PEČÍRKA, dr. Ferd. v Ottově Nauč. Slov., heslo *Euthanasie*.

PETRUS Jan.

PIERRE-QUINT Léon.

PÍŠA A. M.

PORTUGALSKÉ listy. Odůvodnění viz v krásném a jadrném článku Barbeye d' Aurevilly v *Nova et Vetera*.

PROUST Marcel.

RAŠÍN Jaromír, *Život Ježíšův*, 1927.

RHOIDIS: *Papežka Johanka*. Vydává Odeon (J. Fromek), Praha, 1927. — Johanna papežka, nebo domácněji, protože v Čechách i ten nejnemožnější nesmysl záhy zdomácní, „papežka Johanka“ rozhodně již není studijním artiklem. Je to prostě hlupota, zdomácnělá u buržoů, výmysl, jímž každý trošku pozorný kvintán pohrdá. Je to mrzácký výplod nejsprostších nepřátel pozemské Neomylnosti. Do dneška obírají se tím jen lidé darební: vydávají to chytráci (na kapsu) a odebírají to a kupují hlupáci. Tedy možno to uchováti jen v indexu, a tam zkrátka, že je to příblblá báhorka. Kdo chceš o tom zvědět více, čti pozorně článek „Papežka Johanna“ od Barbeye d' Aurevilly v 19. *Nova et Vetera*, (jež vyšly v květnu 1916 ve Staré Říši na Moravě). K informaci to úplně stačí. O autoru Rhoidisovi se tam dočtete, že je to „vykleštěnec, odsouzený, aby přežvykoval věci, které řekli jiní a které už stokrát byly vyvráceny a potřeny“, čili: oblíbený autor pitomého čtenářstva.

SCHLÖGL, Dr. Nivard, špatný biblišta.

SCHULTZ Yvonne, franc. spis.

SCHWARZOVÁ Růžena, *Srdce*. Básně, 1922. „Blata... Chelčického mírný a slitovný Bůh... Nesu ti srdce modré a naivní bludy...“

SINDRAL Jacques.

SLANG F., *Panzerkreuzer Potemkin*. 1926.

SLOWACKI Julius, *Lilla Weneda*. Tragedie v pěti jednáních. Přeložil Otakar Mokrý. U Otty v Praze.

Stěží jsem to dočetl do konce. Jest to příliš dětinské, příliš „loutkové“, jak autor sám praví ve věnování „autoru Irydyona“, jež jest mnohem lepší než dílo samo. Hořejší prostory kolotoče! Samé verroterie, samé korálky, trpělivě a správně na sňurky navlékané, rozvěšené ladně nad světly, aby oči děti, točících se na dřevěných koních, měly se na čem pásti; ale sáhněte jen slabou hůlčičkou do těchto básnických okázalostí, nitky se počnou trhat, a cetky s chřestem sypat . . . do posvícenského bláta romantismu, a z marnosti celé parády jest hrozně bolestno. Podivno! Všichni kritikové nařikají na nepodařenost takovýchto „dramat“, přece však jen podle nich se stále měří genius Slowackého, jenž neuměl dlouho pracovati v zárech zavřených pecí, ale vyplýval mnoho síly ve zbytečných vatrách: jest slavný více tím, co *chtěl*, než tím, co opravdu udělal pro básnickou slávu. Svých drobnějších věcí si příliš nevážil, ale ty se jedině udrží a zachovají jeho jméno (viz Koledu v Nova et Vetera, sbírka 40. r. 1920).

SOREL Albert Emil, *Poslední plamen*.

SOUPAULT Philippe.

STRINDBERG August, *Otec*. Drama o třech dějstvích.

Autorisovaný překlad Josefa Jedličky. Kočí v Praze. — Znamé strindbergovské thema o nešťastném manželství. Obnošení, škaředí lidé; drama se končí uboze. Plamenům!

SUARÈS A., *Bouclier du Zodiague*, 1920. — Mnoho čerpal z knih východních náboženstev před Kristem. Po Kristu je těžko z jejich představ vytěžit pro Poesii něco kladného. Pravá poesie je vždy „rozumná“. On svůj rozum čerpal z pavědeckých moderních filosofů. Kdyby se díval sám přímo a prostěji, snad by vyšlo též ideově něco kloudného z jeho básnické skvělé stafáže. Takto nádherný těžký lustr, na plno rozsvícený, spadl na nevěstu a ženicha, když se právě ubírali k oltáři. Sotva je zpod

něho živé vytáhli. Nevzali se. Jsou z nich teď mrzáci. Jistě pak už „nelibal *slámu* jejich vlasů“ (str. 8.), aniž „lnul svým srdcem k jejím *játrám*“ . (str. 7.)

SWINNERTON F. A., *Čistá žena*.

TRÁVNÍČEK, Jan Ev., *Láska učitele- kněze*. Román Karla Hynka Ježka Lidová knihovna zábavy a poučení. 1928. — Obyčejné kalendářové „řikání“, s větší dávkou erotických výjevů, než bývá v lidoveckých kalendářích obyčejem. Pro venkovské lidovecké dcerky, jež by se rády vdaly za učitele.

TRNKA, Dr. T. ... *s hlediska filosoficko-kulturního*. „Filosofie“. Redigují Jos. Bartoš, T. Trnka, K. Vorovka. Vydává Aventinum v Praze. — Toto okázalé plácání s „hlediska filosoficko-kulturního“ obsahuje takovéto věty: „A tu je samozřejmě . . . , že v dějinách kultury jsou umění, náboženství, filosofie, věda atd. (ještě atd.!) vedle sebe; že by svědčilo o nepatrném pochopení, kdyby chtěl někdo oceňovati jedno druhým, *kdyby chtěl někdo vyvracetí náboženství vědou nebo uměním nebo zase naopak. Tyto složky kulturní jsou hodnotou souřadné . . .* Náboženský prorok je náboženským prorokem a není umělcem, *nemá nadání uměleckého*, i když výrazová forma jeho projevů je vysoce umělecká. A tak nelze zaměňovati ani filosofii s náboženstvím a *chtítí třeba náboženství hodnotiti filosofii*.“ Tedy umění, náboženství, filosofie, věda, kde se vzaly tu se vzaly, jako čtyři chlupy na jedné dlani. Ale proč vyjímali jednotlivé věty, když všechno u tohoto doktora je fatálním blábolením pomatence, jehož by asi ani v dobách pevného práva netrestali fysicky! Byl by jen přirozeným zdravím společnosti jako nějaký morový strupatec poznenáhlu odkopán a odšfouchán až na nějaké smetiště, kam by mu milosrdné světice nosily kůrky a klášterní polévky. Ani dnes by nikdo samostatný na vlastní risiko nesměl ze sebe valiti tolik hlupot na tak málo stránkách. Kdo se sám musí živiti a dbáti o jakou takou pověst k vůli zaměstnavatelům nebo k vůli

klientele, každý by si to napřed rozmyslil. Že si T. Trnka tolik troufá, není možno jinak si vysvětliti leda tím, když pravděpodobně (tímto slovem začíná jeho filosofie, tímto slovem začalo asi slintání jeho existence hned v povijanech), když tedy pravděpodobně připustíme, že jest placen státem, což arci, jsouc děláním pro sebe, „nespadá do tematu přednášky“.

UNAMUNO, Miguel de.

UNRUH, Fritz von, *Bonaparte*, drama.

VACHEK Emil, *Manželství s mrtvým*, 1924.

VAŠEK, Dr. Bedřich.

VIGNY, Alfred de: *Cinq-Mars*. — Kdo si chceš udržeti básníka Vignyho v dobrém světle, nečti tohoto zkecaného románu. Tlachy hokyň o ďáblu v druhé kapitole jsou ho opravdu nedůstojny. Historie jeptišek Loudenských je zcela jiná (viz *Le Pénitent breton Pierre de Keriolet* par le Vte Hippolyte Le Gouvello, Paris, 1910). Rovněž zde není výrazného zabarvení doby, po stránce sugestivní pravý suchopar. Prósa Dumasovská, přisedavá, kejhavá. Události špatně prostudované, čerpané jen z pramenů protestantských; čtete plni nepokoje, se stálou nedůvěrou, z každé stránky práší se vám do očí liberální tendenčnost spisovatelova jako z trávniků, zaneřádných pý:havkami. Každá ta osobnost tolik toho dělá, a všechny ty úkony vyplývají z tak fortelných a jaksi příliš správných vášní, že se k vlastnímu člověku nikdy nedostanete, nadtoť abyste s nimi zakoušeli jejich radosti a strasti. Řekli byste: osobnosti historie profesorské, nikdy člověk. A historie ke všemu zle zbříděná nezdravým humanitním sentimentalismem. Opravdu, lépe probírat se dokumentární historií té doby, čerpanou z řádných pramenů. Budete tak mít aspoň něco, z čeho bude moci trysknouti jiskra osobní inspirace, by pak zažehnutá obraznost sama si mohla z dané dobré látky historické vytvořiti kolem osob jejich sv:ozárné romány. — A ještě něco, co jest i z četby Vignyho patrno. Když se dva zápasníci utkají,

čekáte aspoň, kdo s koho, na kterou stranu se schýlí vítězství, A zde jest od počátku boj velmi nerovný, neboť Cinq-Mars, i podle toho falešného vyličení, jest přímo holeček proti kardinálovi. „Děláte si ze mne blázny, vy maličký, venkovský kobylnkáři“, praví k němu správně král Ludvík (str. 233.). Tedy: ani historie, ani umění, ani zábava, tož vyklizujeme.

WITTIG, Dr. Jos.

VILDRAC Charles, *Růžový Ostrov*. Přeložila Jos. Hrdinová, Praha, Odeon, 1925. — Již jsme vyklidili *Michala Auclaira* od Vildraca. S vyklizením tohoto arcu není tak nachvat, poněvadž to nikoho nepokazí. Je to spíše dětinské. Ale děti jsou zde školové, tendence humanitářské, dobrodružstvíryze moderní, strojová, s létadly. Stěžejní věta: „*Stojí to vždy za pokus stát se dobrým čarodějem, který se snaží konat divy, aby lidé byli šťastni*“ (str. 52.). Příručka dobročinnosti pro americké milionáře. Celkem nudná, dřímavá četba, o níž se už přičiní učitelé obecní, aby nechyběla v žádné školní knihovně. Budiž jim tedy přáno, ať i ji seberou.

VRBA Jan.

ZÁBA Gustav, špatný filosof a spisovatel některých článků v *Ottově Nauč. Slov.* pod znač. Zb.

Ještě pod směták . . .

„Bloy byl nástrojem v řadě konversí. Můžeme pochybovat — ke své škodě — o jeho genu spisovatelském, může nám být nezáživný jako exatolog. Na tom nesou trochu viny také staroříšské překlady, jež naturalismy v Bloyovi raději přeháněly a nadávky spíše přimasfovaly, nedbajíc slovanské psychy čtenářstva: my Slované — nostra culpa — své drsnosti skrýváme raději v nitru, vybíjíme je v úzkém kruhu, právě takové — vždyť slovník pro ně máme i my — jaké románští národové vynášejí na venek, až i do vážné literatury.“ — Kulturní Život, příloha „Lidových Listů“; B. DLOUHÁ, dokonalá modrá punčocha.

„Vímef zajisté dobře, že ona šarvátka (na Bílé Hoře), v níž bojovalo na obou stranách několik tisíc naverbovaných dobrodruhů, byla jen nepatrnou událostí v řetězu promyšlených, vytrvalých násilných skutků proti nám, Čechům slovanského kmene a národu milujícímu Husovu svobodu svědomí.“ Dr. Jos. Teige v monografii o Bílé Hoře. — Co slovo, to lež a krocení rudnutí přívěsků.

Špatné jsou též poznámky pod čarou ve Flajšhansově vydání Hájkovy Kroniky. Obyčejně praví: Hájkův výmysl, a pak slůvkem *a/le* uvádí nějaký dobrý pramen, kde se tvrdí totéž, co v Hájkovi.

„Pravá víra jest tedy přilnutí k Bohu, k jeho pravdomluvnosti. Jest to úkon rozumu sklánějícího se před tajemstvím. *Tedy oběť, ale oběť rozumná a záslužná. Oběť rozumná*, neb věříme Bohu, pravdě samé...“ — „Na Hlubinu: revue pro vnitřní život,“ Il. 4., str. 198. Má prý to imprimatur Olomouckého ordinariátu a v předu pochvalný list kard. Gasparriho.

V Panenkách se nám nelíbí takovéto věci (Vyznačíme je kursivou): „Chvěje se v ruce, *snad je mu zima*,“ totiž kvítí, symbolisujícím panenky, když jest utrženo; — „Vezmi nás s sebou, *budem tě vésti*“; — „o lásku žebrať, o slzy štěstí“; — Panenky, ... „*prostřené na zemi pro Boží čest*“; — „*Kam vás mám položit, kam vás mám nést?*“ — Milenci jdou po cestě, a „s něhou máje tají v hlase, *co si chtějí ukázat v trávě pod jabloní*“; a p. Tato nepříjemná místa si vysvětlujeme u básníka vždy tak jemného cítění jeho životním zaměstnáním lékaře a tím, že není na venkově rostlý, aby hlouběji zakoušel jistá lidová rčení, jež selhávají v básni umělé.

